

NOTĂ DE FUNDAMENTARE

Secțiunea 1: Titlul proiectului de act normativ

Hotărâre pentru aprobarea atestării unor localități sau părți din localități ca stațiuni turistice de interes național, respectiv local, precum și modificarea și completarea Hotărârii Guvernului nr. 852/2008 pentru aprobarea normelor și criteriilor de atestare a stațiilor turistice

Secțiunea a 2-a: Motivul emiterii actului normativ

2.1 Sursa proiectului de act normativ

Art. 9 și 10 din Ordonanța Guvernului nr. 58/1998 privind organizarea și desfășurarea activității de turism în România, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 755/2001, cu modificările și completările ulterioare

În *Strategia națională de dezvoltare a ecoturismului - context, viziune și obiective - 2019-2029, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 358 din 30 Mai 2019*, se evidențiază faptul că România, deși deține un patrimoniu ecoturistic deosebit, cu potențial mare de valorificare, acesta se confruntă cu numeroase probleme, cum ar fi: slaba cooperare dintre autoritățile de la nivel local, promovarea insuficientă la nivel național și internațional, slaba dezvoltare a infrastructurii specifice ecoturismului, migrația forței de muncă, numărul redus al celor cu o bună pregătire în domeniu, cadrul legal neactualizat și sincronizat cu nevoile turismului modern și care nu răspunde suficient nevoilor economiei locale etc. *Dezvoltarea ecoturismului ar trebui gândită în corelație cu celelalte strategii de dezvoltare sectorială a turismului din România (ex. Master Planul pentru dezvoltarea turismului balnear), prin crearea unor oferte turistice comune. Existența unor destinații și a unor produse ecoturistice în apropierea stațiilor turistice cu profil balnear, montan sau de litoral poate constitui un element de atractivitate, ecoturismul oferind turiștilor cazați aici o alternativă de petrecere a timpului liber.*

În procesul de modificare a criteriilor de clasificare a stațiilor s-a luat în calcul această strategie menționată mai sus.

2.2 Descrierea situației actuale

În conformitate cu prevederile *Hotărârii Guvernului nr. 852/2008 pentru aprobarea normelor și criteriilor de atestare a stațiilor turistice*, localitățile sau părțile din localități care dispun de resurse naturale și antropice care îndeplinesc criteriile legale sunt atestate ca stațiuni turistice de interes național sau local. Potrivit prevederilor art. 10 din *Ordonanța Guvernului nr. 58/1998 privind organizarea și desfășurarea activității de turism în România*, atestarea stațiilor turistice se realizează de către Ministerul Economiei, Antreprenoriatului și Turismului, ca urmare a demersurilor autorităților administrației publice locale, iar aprobarea atestării se face prin Hotărâre de Guvern.

Având în vedere solicitările și documentațiile depuse de autoritățile administrației publice locale, Ministerul Economiei, Antreprenoriatului și Turismului a procedat la verificarea îndeplinirii criteriilor legale, efectuând inclusiv vizite la fața locului și a constatat următoarele:

1. Zona turistică a municipiului Baia Mare, județul Maramureș

Municipiul Baia Mare, reședință a județului Maramureș, este situat în partea de vest a județului Maramureș, într-un areal depresionar care poartă numele Depresiunea Baia Mare, pe cursul mijlociu al râului Săsar, la poalele Munților Gutâi și la o altitudine medie de 228 m față de nivelul mării, în regiunea etnografică „Țara Chioarului”. Unitatea administrativ-teritorială Baia Mare include și localitățile: Blidari, Firiza, Valea Neagră și Valea Borcutului, având o suprafață de 23.368,81 ha și o populație ce însumează 14.495 locuitori (conform INS 2020). Are ca vecini orașul Baia Sprie și comuna Desești la E, orașul Tăuții Măgherauș la V, comunele Recea și Groși la S și comuna Săpânța la N (Munții Igniș).

Zona turistică a municipiului Baia Mare se remarcă prin valoarea turistică tradițional-culturală și peisagistică, reprezentând din punct de vedere turistic „poarta de intrare” în Maramureș, județ pe care îl polarizează.

Cea mai mare parte din teritoriul administrativ al orașului este acoperit de vegetație forestieră 76,83% (conform memoriu PUG) sau 79,6% (conform SIDU), fapt care a influențat pozitiv viața locuitorilor și dezvoltarea turismului.

Localitatea este traversată de la est la vest de cursul râului Săsar, care și-a pus amprenta de-a lungul timpului asupra evoluției zonei turistice a municipiului Baia Mare și implicit a localităților situate în zona metropolitană.

Din punct de vedere istoric, Baia Mare a apărut pe harta așezărilor urbane ca urmare a activității de exploatare a minereurilor neferoase, primele informații certe cu privire la mineritul din zonă provenind din secolul XIV, chiar dacă începuturile medievale ale activităților de acest gen sunt mult mai timpurii, cel puțin din a doua jumătate a secolului XIII. Memoria comunitară consemnează ca primă carte de identitate a orașului, documentul din 29 mai 1329 prin care regele Carol Robert (1301-1342) dăruia comitelui Corradus, jude al orașelor Baia Mare și Baia Sprie, pădurea aflată între cele două așezări pentru ca acest teritoriu să fie populat. Baia Mare apare aici sub denumirea *civitas Rivuli Dominarum*, judele Corradus fiind același și pentru Mons Medius (Baia Sprie). Documentul din anul 1329 nu s-a păstrat, conținutul său fiind rezumat într-un act din anul 1479.

Prima diplomă privilegială a orașului, pe care o putem studia și astăzi, datează din 20 septembrie 1347 și a fost acordată de regele Ludovic I (1342-1382), la cererea judei Martin, a parohului Ioan, magistrului Petru și notarului Ulrich, jurați din Baia Mare și Săsar (*Rivulo Dominarum et Zazar Bányá*), având în vedere faptul că privilegiul anterior al orașului a ars într-un incendiu.

Prin acest nou privilegiu se stabilesc hotarele orașului și se acordă locuitorilor numeroase drepturi: libertatea de a-și alege judele, jurații și parohul, dreptul de a judeca în interiorul orașului „toate pricinile ce se ivesc între ei, deopotrivă cele mari ca și cele mici”, asigurarea libertăților individuale, libertatea vămii, dreptul unui târg pe an, timp de cincisprezece zile „fără contenire”, dreptul de desfacere liberă a vinului, dreptul de a se fortifica cu ziduri „împotriva năvalei dușmanilor”.

La mijlocul secolului XIV, Baia Mare era un oraș structurat și bine organizat, cu libertăți specifice unui oraș liber regal care beneficia de o autonomie ridicată în raport cu instituția comitatului de la Satu Mare, situația menținându-se pe parcursul secolelor, până în anul 1876.

Documentele relevă și diversele denumiri ale orașului Baia Mare în cursul devenirii sale: *civitas*, *castrum* sau *castellum Rivuli Dominarum*, *Asszonypataka*, *Bagna*, *Nagibánya*, *Nagybánya* sau *Frauenbach*, *Neustadt*, *Welka-Bánya*.

Povestea acestui oraș este una impresionantă și menționată în cărțile de de specialitate care fac referire la istoria locului, acesta trecând de-a lungul anilor prin multe perioade zbuciumate și cu multe încercări, dar de remarcat din punct de vedere turistic este perioada interbelică, când Baia Mare a fost declarată „*stațiune climaterică*” timp de 10 ani, în perioada 1930-1940.

Conform surselor documentare, primele demersuri ale autorităților locale baimărene pentru dobândirea statutului de stațiune au fost inițiate în anul 1929, la solicitarea deputatului Alexandru Breban. Urmarea a constituit-o faptul că, la 20 iunie 1929, secretarul înainta primarului orașului un raport prin care îi aducea la cunoștință faptul că, în urma consultării Regulamentului instituțiilor hidro-minerale și climatice, orașul Baia Mare trebuia să îndeplinească o serie de formalități.

La 24 mai 1930, Primăria Baia Mare înainta un memoriu Ministerului Sănătății, expunând motivele pentru care solicita încadrarea localității Baia Mare în categoria stațiunilor climatice, iar la data de 16 iunie 1930, orașul a fost declarat „*stațiune climaterică*”, prin decizia Ministerului Sănătății Publice și Ocrotirii Sociale, decizie publicată în „*Monitorul Oficial*”. În acest sens, documentul menționând faptul că statutul de stațiune se acorda condiționat, oficialitățile locale urmând să amenajeze un parc de recreație și un stabiliment de hidroterapie și să pregătească o serie de documente (o comunicare a industriilor vecine existente; un memoriu asupra programului de dezvoltare progresivă a stațiunii; un proiect de regulament interior; un plan de protecție al pădurilor).

Autoritățile locale de la acea vreme, au încercat să demonstreze faptul că orașul Baia Mare poate să îndeplinească toate condițiile necesare pentru a fi considerată stațiune climatică definitivă și necondiționată, iar în primăvara anului 1931, mai exact la 7 martie, s-au înaintat documentațiile care atestau faptul că în oraș exista un stabiliment de hidroterapie numit Sanatoriul Wagner, în imediata apropiere a Parcului Regina Maria (certificatul comunal nr.1108/1931) și că există parc de recreație (certificat comunal nr.1128/1931); alte documentații vizau planul orașului (pe care se specifică zona declarată stațiune climatică, adică malul drept al râului Săsar), zona care nu era cuprinsă în aria climatică (malul stâng al Săsarului), terenul rezervat și oprit a fi construit pentru dezvoltarea în viitor a stațiunii, specificarea pe hartă a stabilimentelor industriale din oraș; extras din regulamentul de amenajare a pădurilor orașului din jurul stațiunii, din care rezulta faptul că protecția pădurilor este asigurată; memoriu asupra programului de dezvoltare progresivă a stațiunii; proiect de Regulament interior de funcționare.

Conform memoriului cu privire la programul de dezvoltare progresivă a stațiunii, orașul Baia Mare a fost împărțit în două sectoare: orașul propriu-zis, care se afla pe partea stângă a râului Săsar, sector în care se desfășura întreaga activitate comercială și industrială și unde se aflau majoritatea fabricilor și partea dreaptă a Săsarului, a orașului declarată stațiune climatică.

După anul 1938, a urmat o perioadă complicată din punct de vedere istoric și politic și nu se știe cu exactitate pentru cât timp a mai fost Baia Mare stațiune climaterică, un document din 16 iunie 1940, menționând-o ca stațiune de interes local.

Accesul către municipiul Baia Mare se realizează pe cale rutieră, feroviară și aeriană. Pe cale rutieră se utilizează variantele: Cluj – Dej- Baia Mare: pe DN 1C/E576 și DN 1C/E58 (fiind cea mai utilizată, existând însă și varianta prin orașul Târgu Lăpuș), dinspre Satu Mare DN19F și DN1C/E58 (existând și alte variante), pe traseul municipiul Sighetu Marmăției – Baia Mare există mai multe variante, cea mai utilizată fiind pe DN18. Către Europa, cea mai utilizată variantă este Baia Mare - Satu Mare pe DN1C, DN19 și autostrada M3-Ungaria.

Cu privire la accesul feroviar, municipiul Baia Mare este amplasat de-a lungul magistralei TEN-F globale 400 Braşov-Siculeni- Deda-Dej-Baia Mare-Satu Mare, de aici existând posibilitatea de a se realiza legături cu Ucraina (Halmeu) și chiar Ungaria (Borş, Valea lui Mihai, Carei). Toate trenurile care tranzitează municipiul Baia Mare sunt operate de compania de stat – SNTCF CFR CĂLĂTORI S.A, prin Stația CF Baia Mare trecând zilnic circa 36 de trenuri. Dintre acestea, 2 curse sunt internaționale (INT 6827 pe ruta Baia Mare - Nyirabranj și INT 6826 pe ruta Nyirabranj - Baia Mare), 14 curse inter-regionale (cu destinațiile Timișoara Nord, București Nord, Satu Mare, Cluj Napoca, Mangalia și retur) și 20 de curse regionale (cu destinațiile Jibou, Satu Mare și retur).

Accesul aerian se realizează îndeosebi prin intermediul Aeroportului Internațional Maramureș, situat în orașul Tăuții Măgherauș, la o distanță de 10 km de municipiul Baia Mare sau utilizând aeroporturile din apropiere: ex. Aeroportul Internațional Satu Mare (la 72 km de Baia Mare) și Aeroportul Internațional Avram Iancu Cluj Napoca la 141,7 km de Baia Mare.

Cadrul natural atractiv este creat de formele de relief preponderent montane împădurite, de o vegetație bogată și variată, în care se remarcă întinsele păduri de foioase, conifere sau în amestec, precum și cele de castan și de rețeaua hidrografică cu trasee pitorești.

Pe teritoriul administrativ al municipiului Baia Mare sunt declarate, un număr de **5 arii naturale protejate** și obiective naturale ocrotite, dintre care amintim: *Arboretele de castan comestibil Baia Mare* - Rezervație științifică forestieră, categoria a IV-a IUCN; *Rezervația fosiliferă Chiuzbaia* - Rezervație naturală paleontologică, categoria a IV-a IUCN; *Tăul lui Dumitru* - Rezervație științifică botanică, categoria a III-a IUCN; *Coloanele de la Limpedia* - Rezervație științifică geologică, categoria a III-a IUCN; *Arboretele de castan comestibil Baia Mare* - ROSCI0003-Sit Natura 2000.

Zona turistică a municipiului este brăzdată de mai multe **trasee turistice montane omologate**, întreținute de Serviciul Public Salvamont din cadrul Consiliului Județean Maramureș, dintre care, 6 sunt cu plecare din Baia Mare, astfel: Baia Mare - Culmea Morgău - Șaua Trei Stejari - Vf. Pleștioara; Baia Mare - Piatra Virgină - Vf. Pleștioara; Baia Mare - Valea Usturoi - Vf. Pleștioara; Baia Mare (Parcul Municipal) - Dealul Florilor - Vf. Pleștioara; Baia Mare (Parcul Municipal) - Dealul Florilor - Piatra Șoimului; Baia Mare (Parcul Municipal) - Str. Minerilor - Valea Vicleanul Mare - Lacul Bodi - Piatra Șoimului.

Alături de frumusețile naturale, municipiul Baia Mare se remarcă și prin valori cultural-istorice și etnografice, cu valențe turistice deosebite fiind consemnate în Lista **Monumentelor Istorice**, **22 monumente de categorie A și 50 de monumente de categoria B**. Unele dintre obiectivele care constituie puncte de atracție pentru turiștii care sosesc în localitate sunt:

- Centrul istoric al municipiului Baia Mare (Orașul medieval Rivulus Dominarum) - MM-II-a-A-04432) – sec. XV - XIX; Ansamblul "*Turnul Ștefan*" - MM-II-a-A-04436 – sec. XIV; Oficiul Salinelor, azi Muzeul de Artă - MM-II-m-A-04434 – an 1748; Turnul Ștefan - MM-II-m-A-04436.01 -an 1347; Fundațiile bisericii gotice - MM-II-m-A-04436.02 – an 1347; Biserica romano-catolică "*Sfânta Treime*" a fostei mănăstiri iezuite MM-II-m-A-04437.01 -1717 – 1719; - Ansamblul de arhitectură și tehnică populară "*Dealul florilor*", Secție a Muzeului Județean Maramureș – MM-II-a-A-04433 -sec. XVIII – XX; Bastionul Măcelarilor (Turnul de Muniții)- sistemul de fortificații medievale ale orașului -MM-II-m-A-04431.02 - sec. XIV – XV; Clastrul mănăstirii Minorților, azi internat școlar – MM-II-a-A-04451- an 1734; -Complex hotel - restaurant "*Minerul*", fost Sf. Ștefan- MM-II-a-A-04452 – an 1911; Casa Iancu de Hunedoara -

MM-II-m-A-04463 - sf. sec. XV - sec. XVIII; Sistemul de fortificații al orașului medieval Baia Mare – MM-II-a-A-04431- sec. XV; Zidul de apărare al cetății Baia Mare (fragment) - sistemul de fortificații medievale ale orașului – MM-II-m-A-04431.01 - Str. Monetăriei-sec. XV; Monetăria, azi Muzeul Județean de Istorie – MM-II-m-A-04477- 1734 – 1739; Biserica "Sf. Anton" – MM-II-m-A-04479 -1402, cu transf. ulterioară;

- Biserica reformată – MM-II-m-A-04484 – 1792; Casa Schreiber – MM-II-m-A-04464 -sec. XVI – XVIII;

- Casa Bay – MM-II-m-A-04465 - sec. XVI – XVIII; Zidul de apărare al cetății Baia Mare (fragment) - sistemul de fortificații medievale ale orașului – MM-II-m-A-04431.03 - Str. Podul Viilor 19 - sec. XV;

- Magazinul "Central" – MM-II-m-A-04487 - înc. sec. XX; Grup statuar "Sfatul bătrânilor"- MM-III-m-A-04806 -1970; Colonia pictorilor – MM-II-a-A-04494 - 1910 – 1912.

Pe lângă obiectivele turistice de categorie A, mai amintim și obiectivele cultural turistice încadrare la categoria B, precum și altele, care pot fi valorificate în cadrul unor programe turistice: biserici de lemn și piatră, Catedrala Episcopiei Maramureșului și Sătmăruului, Muzeul de Mineralogie Victor Gorduza, Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș, Complexul Astronomic Baia Mare, Muzeul de Etnografie și Artă Populară – Muzeul Satului (exponatele reprezintă cultura comunităților locale din cele patru regiuni etnograficeale Maramureșului, numite și „țări” și arhitectura tradițională locală, întâlnită încă la casele vechi ale localnicilor) ș.a. Municipiul Baia Mare mai dispune de: Teatru municipal, Teatru de păpuși, Biblioteca județeană cu filialele aferente, universități, cinematografe, instituții de cultură, stadion, terenuri se sport (handbal, volei, baschet etc), piste de biciclete, cluburi pentru tineret, săli de sport și fitness și multe alte spații amenajate pentru relaxare, la care se adaugă spațiile special amenajate din incinta structurilor de primire turistice: piscine interioare și exterioare cu apă dulce și sărată, săli de fitness, saline etc.

În Zona turistică a municipiul Baia Mare se pot practica mai multe forme de turism cum ar fi: turismul cultural, turismul ecumenic, citi break, turismul științific, ecoturismul în zona montană, turismul în natură, turismul de aventură, turismul de vânătoare și pescuit sportiv, drumeții montane, etc.

Principalele zone verzi de dimensiuni mari care găzduiesc zone de activități cotidiene și agrement, sunt: Parcul Municipal Regina Maria (6,5 ha), Parcul Dacia (2 ha), Parc Complex Mara (4 ha), Parcul Tineretului și Parcul Public Central (3,9 ha), dotate cu alei, bănci, locuri de joacă pentru copii, precum și vegetație decorativă bogată, la care se adaugă zona de agrement Simared.

Datorită factorilor naturali de cură (aer, ape minerale, bioclimat etc.), localitatea s-a dezvoltat constant în ultimii ani din punct de vedere turistic, existând 2268 locuri de cazare, în unități clasificate de la 1 la 4 stele/margarete.

Promovarea localității se realizează prin intermediul Centrului de Informare și Promovare Turistică Baia Mare, care oferă turiștilor materiale de promovare (filme de prezentare a localității, hărți, cărți, pliante și broșuri de promovare) și informații despre resursele naturale și antropice ale zonei, prin intermediul site-ului primăriei precum și a rețelelor de socializare.

Printre punctele tari ale orașului se numără multiplele eveniment culturale și de tradiție, ca parte integrantă a modului de viață al locuitorilor municipiului, organizate anual. Printre acestea se numără cele organizate cu ocazia sărbătorilor de peste an (Crăciun, Anul Nou etc), cele organizate

cu prilejul sărbătorii orașului – Sărbătoarea Castanelor, concerte și festivaluri organizate în aer liber sau în incinta instituțiilor de cultură, toate atrăgând un număr mare de vizitatori.

Documentația transmisă de Primăria Municipiului Baia Mare este în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr. 852/2008 pentru aprobarea normelor și criteriilor de atestare a stațiunilor turistice cu completările ulterioare și a fost aprobată prin hotărârea Consiliului Local al Municipiului Baia Mare, Județul Maramureș nr. 3/2022, modificată și completată prin HCL nr.37/2023.

Zona turistică a Municipiului Baia Mare îndeplinește criteriile minime obligatorii privind atestarea stațiunilor turistice de interes național și întrunește un punctaj de 220 de puncte la criteriile suplimentare, față de minimumul de 135 de puncte necesare pentru atestarea ca **stațiune turistică de interes național**.

2.Comuna Lerești, județul Argeș

Comuna Lerești este situată în zona nordică a județului Argeș, la contactul dintre Depresiunea Câmpulung Muscel cu zona montană a Munților Iezer din Carpații Meridionali. Comuna este formată din trei sate: Voinești, Lerești și Pojorâta.

Teritoriul administrativ al comunei Lerești se învecinează cu patru unități administrativ-teritoriale (UAT), la Nord - Est - comuna Rucăr, la Est - comuna Valea Mare – Pravăț, la Sud – municipiul Câmpulung Muscel la Vest – comuna Albeștii de Muscel și Bughea de Sus, la Nord cu Munții Iezer care domină prin altitudine și masivitate colinele subcarpatice din zonă.

UAT Lerești se întinde pe o suprafață de 141,80 km², ceea ce reprezintă 2,07% din suprafața județului Argeș. Cea mai mare parte din teritoriul administrativ al localității Lerești, mai precis 82,60%, este inclusă în Rețeaua Natura 2000 (Situl Natura 2000 ROSCI 0122 Munții Făgăraș care acoperă 37,70 % din suprafața unității administrativ teritoriale și Situl Natura 2000 ROSCI0381 Râul Târgului – Argeșel – Râușor care acoperă 44,90 % din suprafața unității administrativ teritoriale).

Actualul areal al Comunei Lerești a fost locuit din cele mai vechi timpuri. Situl arheologic - termele romane și castrul roman din satul Voinești - pe Malul lui Cocoș - punctul “*Măilătoaia*”, face legătura dintre originile istorice cu perioada contemporană a zonei, începând cu perioada daco – romană.

Comuna Lerești este atestată documentar în anul 1414, pentru prima data numele localității fiind menționat într-un document emis de voievodul Mircea cel Bătrân în care se amintește despre “*o stână în muntele Lerești*”. De la acest munte își trage și localitatea numele de Lerești.

Îndeletnicirea de bază a populației locale a fost, secole la rând, păstoritul. Transhumanța s-a identificat ca principala sursă de existență a locuitorilor comunei Lerești, contribuind astfel la circulația valorilor folclorice, obiceiurilor și tradițiilor strămoșești, la răspândirea elementelor de cultură și civilizație tradițională rurală.

Patrimoniul cultural al localității include monumente istorice, vechi tradiții și obiceiuri locale, elemente de etnografie și folclor, evenimente legate de istoria locului.

Prezența suprafețelor acoperite cu păduri (peste 69% din teritoriul administrativ al UAT Lerești) asigură un aer ozonat, sănătos, plăcut și curat.

Diversitatea, volumul și valoarea resurselor turistice de pe teritoriul comunei Lerești favorizează practicarea și dezvoltarea unor variate forme de turism, organizat sau individual: turismul montan, ecoturismul, turismul științific, turismul cultural, turismul recreativ și de agrement, turismul de vânătoare și pescuit, agroturismul, turismul ecvestru.

Obiective turistice naturale și antropice

Masivul montan Iezer caracterizat de o spectaculozitate aparte atrage iubitorii de natură. Văile largi în formă de potcoavă reflectă structura peisajului creat în era glaciară. Vârfurile montane oferă priveliști panoramice uimitoare.

Vârful Iezeru Mare (2.462 m) oferă panorame spectaculoase spre Munții Făgăraș, Piatra Craiului, Munții Leaota și Depresiunea Câmpulung. În zilele cu cer senin se poate zări conturată întreaga linie a Carpaților Meridionali, inclusiv Munții Bucegi.

Lacul glaciar Iezer situat la altitudinea de 2.130 m, în cuprinsul căldării glaciare a Iezerului, sub vârful Iezeru Mare (2.462 m) reprezintă o atracție importantă atât pentru turiști, cât și pentru oamenii de știință. Are o suprafață de circa 5.000 m² și o adâncime maximă de 4-5 m, izvoare proprii, precum și un afluent - Izvorul Iezerului, care străbate valea glaciară tipică a Iezerului. De cealaltă parte a masivului, se mai află două lacuri glaciare mai mici, lacurile Boarcăș, situate sub Vârful Roșu.

Lacul de acumulare Râușor este amplasat în aval de confluența pârâului Râușor cu Râul Târgului, într-o zonă pitorească, pe locul care în trecut se numea "*Mușuroaiele*", la 1.710 m altitudine. Barajul este unul dintre cele mai mari din țară, având o înălțime de 120 metri și o lungime de 380 de metri. Barajul a fost finalizat în anul 1987. Amatorii de pescuit se pot bucura de bogăția piscicolă a Lacului Râușor.

Mediul asociativ cu activitate în zona de dezvoltare și protecție a mediului are o activitate intensă în refacerea moștenirii de biodiversitate a zonei prin reintroducerea în natură a speciilor dispărute, respectiv mai multe familii de zimbrii. În prezent, pe teritoriul comunei Lerești, pe Valea Portăreasa, există în zona de aclimatizare 5 zimbrii și trăiesc deja în libertate 15. Această specie faunistică remarcabilă va deveni o nouă atracție turistică în zona Lerești și Munții Iezer.

Situl arheologic Măilătoaia - monument istoric care figurează pe lista monumentelor istorice cod LMI AG-I-s-A-13387 - sat Voinești (Malul lui Cocoș).

Biserica cu hramul "*Înălțarea Domnului*" – sat Lerești - monument istoric care figurează pe lista monumentelor istorice cod LMI AG-II-m-B-13720. Biserica s-a construit între anii 1927-1939, după planurile arhitectului Dumitru Ionescu-Berechet.

Biserica cu hramul "*Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril*" – sat Lerești - monument istoric care figurează pe lista monumentelor istorice cod LMI AG-II-m-B-13721. Biserica a fost construită în anul 1860.

Căminului Cultural din satul Voinești (monument istoric care figurează pe lista monumentelor istorice cod LMI AG-II-m-B-13852 – 1937), adăpostește în cadrul celor trei colecții particulare costume populare tradiționale cu vechime de peste 100 de ani, cusături și țesături tradiționale, mobilier tradițional, unelte de lucru, obiecte de uz gospodăresc, obiecte folosite la prelucrarea lemnului și a fierului, toate ilustrând viața și activitatea comunității din comuna Lerești.

Cimitirul eroilor din Țarină a fost amenajat între 1918 și 1920 de autoritățile locale în colaborare cu veteranii de război din zonă. O troiță de lemn sculptat și câteva sute de cruci de piatră amintesc de jertfa celor care și-au dat viața pe câmpurile de luptă în prima conflagrație mondială, pe aceste meleaguri. Peste 600 de militari români, germani și austrieci, majoritatea eroi necunoscuți din Primul Război Mondial se odihnesc în acest cimitir militar.

Obiceiurile și tradițiile locale sunt strâns legate de calendarul religios, de ocupațiile specifice dar și de obiceiurile de zi cu zi din viața oamenilor locului. În zona de nord a Muscelului care cuprinde și comuna Lerești se manifestă următoarele: "*Brezaia*" sau "*Colindatul cu măști*", "*Scovarga*",

“Pămătuful”, “Colindul Flăcăilor” – de Crăciun, “Colindatul Fetelor” – de sărbătoarea Sfântului Vasile sau Anul Nou; “Focul Măcinilor”, “Armindenul”, “Călușul”, “Lăzărelul” - sărbători tradiționale ale vegetației; “Caloianul” ,”Paparuda”, ”Drăgaica” - obiceiuri de vară ; “Răvășitul Oilor” și “Focul lui Sumedru” - obiceiuri de toamnă.

Evenimentele tradiționale consacrate sunt prezentate în continuare:

-“Balul Gospodarilor” din Lerești, are loc odată cu desfășurarea sărbătorii de Dragobete – luna februarie. Este un eveniment cultural, social, artistic, organizat de către Consiliul Local Lerești. Evenimentul se caracterizează prin dansuri populare, port popular, concursuri, gastronomie tradițională;

-“Festivalul Covrigilor cu ou” – luna iunie (Rusalii) este organizat de către Consiliul Local Lerești, Asociația Alunelu și Asociația Culturală Lerești;

-“Ziua comunei Lerești” – luna iunie (Rusalii) - eveniment cultural, social, artistic, sportiv și de divertisment organizat de către Consiliul Local Lerești în colaborare cu Asociația Alunelu și Asociația Culturală Lerești;

-“Raliul Muscelului” – luna septembrie, se desfășoară pe ruta Pojorâta – Bughita – baraj Râușor. Competiția este organizată de către Federația Română de Automobilism în colaborare cu Consiliul Local Lerești și reprezintă un eveniment sportiv de viteză în coastă și aventură pe macadam;

-“Maratonul de alergare montană” – luna septembrie și se desfășoară pe ruta Iezer – Păpușa. Competiția sportivă are startul și punctul de sosire la cabana Voina. Evenimentul este organizat de către Consiliul Local Lerești împreună cu Asociația Club Sportiv Tourmount;

-“Focul lui Sumedru” – luna octombrie. Reprezintă o tradiție românească veche de peste 2.000 de ani, dinaintea sărbătorii Sfântului Dumitru - apărătorul păstorilor. Este vorba de „focul viu” al ciobanilor români, care purifică îndeosebi păstorii și turmele. Focul lui Sumedru reprezintă o sărbătoare a întregii comunități, un scenariu al morții și renașterii naturii care, se pare, că are rădăcini în timpul arhaic ca un cult al strămoșilor pentru câștigarea bunăvoinței în asigurarea unui an viitor fertil și bogat în recolte. Sărbătoarea are de fapt sorginte precreștină, iar focurile care se aprindeau erau pentru încălzirea spiritelor care apar pe pământ în această perioadă.

-“Ziua Recoltei muscelene” - luna noiembrie. O manifestarea social-culturală anuală organizată de Consiliul Local Lerești care pune în valoare moștenirea tradițiilor populare locale.

Gastronomia este parte din cultura locală, fiind o carte de vizită a acestei zone. Specificul culinar al zonei Lerești este dominat de produsele lactate, preparate din carne de oaie, dulcețuri din fructe de pădure, ciuperci, preparate după rețete tradiționale transmise de la o generație la alta. Un alt produs specific zonei este covrigul cu ou. Acest produs ar data, după tradiția orală, înainte de venirea ardelenilor în ținuturile subcarpatice ale Mușcelului - prima jumătate a sec. al XVIII-lea. Documentația transmisă de Consiliul Local al Comunei Lerești este în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr.852/2008 pentru aprobarea normelor și criteriilor de atestare a stațiunilor turistice, cu completările și modificările ulterioare și a fost aprobată prin Hotărârea Consiliului Local al Comunei Lerești, județul Argeș, nr. 57 din 26.07.2023.

Comuna Lerești îndeplinește criteriile minime obligatorii pentru atestarea stațiunilor turistice de interes local și întrunește un punctaj de 140 puncte la criteriile suplimentare, față de minimul de 90 de puncte necesare pentru atestarea ca **stațiune turistică de interes local**.

3. Zona turistică Vârtop-Nucet, județul Bihor

Nucetul este un oraș relativ nou pe harta țării, atestat documentar la 2 februarie 1956. Denumirea orașului este strâns legată de faptul că această localitate este mărginită de o plantație de nuci de unde și denumirea de Nucet.

Zona turistică Nucet - Vârtop este situată în sud-estul județului Bihor, la limita cu județul Alba, în partea de vest a României, la poalele Munților Bihor, pe Valea Băiței, pe Drumul Național DN 75, care face legătura spre est cu județul Alba, iar spre vest cu DN 76, respectiv Oradea-Deva, la o distanță de 12 km față de orașul Ștei, la 92 km față de Oradea și la 63 km față de Câmpeni (județul Alba).

Administrativ, orașul Nucet are următoarele limite: la est județul Alba, loc în care se află amplasat cartierul Vartop, la nord și nord-vest comuna Câmpani, la sud și sud-vest orașul Vașcău, la sud și sud-est comuna Criștioru de Jos.

Orasul Nucet este străbătut de DN 75 care leagă orașul Ștei de orasul Turda, ceea ce-i conferă un avantaj deosebit privind posibilitățile de acces. DN 75 strabate Nucetul, Băița și Vârtopul, făcând legătura cu Județul Alba. Cel mai apropiat aeroport se afla în municipiul Oradea, la aproximativ 100 km.

Orașul Nucet are o istorie relativ scurtă, prima atestare documentară oficială având loc în 2 februarie 1956, iar apariția pe harta țării se datorează existenței bogățiilor mineraliere din zona localității Băița, actualmente localitate componentă a orasului Nucet. Băița este atestată documentar în anul 1270, o data cu exploatarea fierului în zonă, dar este posibil ca minele să fie cunoscute încă din epoca bronzului, când din regiunea Băiței, a fost extras cuprul, necesar confectionării uneltelor de bronz.

Istoria turismului în zona Nucet-Băița-Vârtop este strâns legată de exploatarile miniere de la Băița (Rezbanya), aceasta fiind considerată una dintre cele mai bogate zone miniere ale Munților Apuseni. Datorită bogățiilor sale, Băița a fost vizitată de importante personalități precum Împarateasa Imperiului Austro - Ungar, Maria Tereza, care în anul 1780 a vizitat aceasta zonă și a fixat locul pentru construcția bisericii Romano-Catolice din Băița, care îi poartă numele și este monument istoric.

După zona municipiului Oradea și a stațiunilor Băile Felix și 1 Mai, zona Munților Apuseni, este cea de-a doua zonă cu potențial turistic mare din județul Bihor. Potențialul natural al Munților Apuseni este caracterizat, îndeosebi de relieful carstic (peșteri, chei, defilee) datorat rocilor calcaroase constitutive. Zona este deja organizată cu **40 de trasee turistice montane omologate** desfășurate pe: Masivul Bihor-Vlădeasa (zona Parcul Natural Apuseni, zona Stâna de Vale, zona Băița-Vârtop), pe Masivul Pădurea Craiului (zona Defileu Crișul Repede, zona Remeți-Meziad), pe Masivul Codru Moma (zona Cărpinet).

Potențialul natural al zonei turistice Nucet-Vârtop este oferit de natura morfologică, prin contrastul peisajului impus de alcătuirea litologică, structura geologică și modelarea geomorfologică în timp, de natura climatică, favorabilă în sezonul rece, prin practicarea sporturilor de iarnă, iar în celelalte anotimpuri, prin aero-terapie și drumeții la obiectivele turistice; de natură fitogeografică, prin elementele montane ale etajului subalpin forestier.

Zona turistică Nucet-Vârtop se afla parțial în Parcul Natural Apuseni, unde se găsesc numeroase obiective turistice recunoscute la nivel național, cum ar fi:

- Groapa Ruginoasă - reprezintă o vale cu versanți abrupti, formată prin eroziune de șuvoaie (ravinare) ceea ce a determinat apariția stratelor de cuarțite (de culoare roșu-vioaceu), conferind

zonei (din punct de vedere peisagistic) un aspect aparte. În urma fiecărei ploii, Groapa Ruginoasă își devzăluie tot mai mult din rănile sângerii săpate în depozite de cuarțite, fresii și argile roșii. Șiroaiele de apă de pe versanți se scurg în văi adânci și strâmte ce dau aspectul unui canion. Suprafața erodată ocupa aproximativ 20 ha iar volumul de material erodat se estimează la circa 7 milioane de metri cubi. Groapa Ruginoasă crește în fiecare an, înghițind copacii de pe marginea ei. Marcajul turistic ce duce la ea este bandă galbenă, pornind din DN75. Este un enorm complex de organisme torențiale active, o uriasă ravenă cu peste 600 m lațime și peste 100 m adâncime. Cu pereți înclinați și muchii ascuțite, rupturi ruginii și văi strâmte, sculptată în gresii roșii, violacee și gălbui, Groapa Ruginoasă are un aspect de canion;

- Canionul Valea Seaca - situat în bazinul hidrografic superior al Galbenei, Valea Seacă își adună apele din imensa ravenă a Gropii Ruginoasa, alimentând, la rândul ei, debitul Văii Galbena. Din punct de vedere geologic, bazinul Văii Seci are o importanță deosebită datorită structurii în pânze de acoperire, unde depozitele paleozoice acoperă calcarele mezozoice prezente pe fundul văii. Denumirea văii nu este întâmplătoare deoarece, în perioadele cu precipitații reduse, valea își mărește continuu bazinul de recepție. În aval de acesta, adâncirea sa în stiva de calcare, a sculptat un sector impresionant de chei, de o sălbăticie greu de descris în cuvinte. Ideal pentru pasionații de alpinism și speologie, peisajul debordează de pereți înalți și înguști, marmite gigantice, surplombe fosile și active, praguri înalte, cascade, peșteri încă necunoscute și blocuri imense de stânci așezate parcă să blocheze accesul neinițiaților în acest spațiu monumental. Traversarea celor 14 săritori ale văii devin pe timp ploios adevărate cascade întinse pe o suprafață de cel puțin un km iar parcurgerea lor presupune utilizarea echipamentului pentru efectuarea rapelurilor.

- Avenul din Hoanca Urzicarului, cunoscut și sub numele de „*Avenul Independenței*” e unul dintre avenele cu cea mai mare denivelare din România, respectiv - 286 m, având o lungime totală a galeriilor ce însumează 1.125 m. Situat într-un cadru irezistibil de rustic, în inima Parcului Natural Apuseni, aproape de cătunul Vârtop, este locul rural prin excelență, plin de tihnă, cu case de lemn și parfum de pajști cosite, ceea ce face ca însuși drumul până la aven să fie o surpriză deosebit de plăcută. Intrând în peșteră, însă, aventura începe la un nivel mult mai alert. E necesar echipament special, întrucât interiorul avenului este pe cât de copleșitor, ca decor, pe atât de periculos pentru cei neinițiați în speologie.

- Peștera Ghețarul de la Vârtop (numită și Peștera Minunată) este o peșteră frumos concreționată, situată la aproximativ 1170 m altitudine, în apropierea cătunului Vârtop. Ghețarul de la Vârtop este celebru îndeosebi pentru faptul că în anul 1974, cercetători din cadrul Institutului de Speologie Emil Racoviță din Cluj-Napoca au descoperit în interiorul ei 3 urme de hominid imprimare în planșeul peșterii. Studiile efectuate au relevat că vechimea urmei de hominid este de cel puțin 62.000 de ani, ceea ce denotă faptul că ea trebuie să fi aparținut omului de Neanderthal.

Peștera este ascendentă (30 m denivelare pozitivă) și are o lungime de aproximativ 340 m. Poate fi vizitată fără echipament special de parcurgere a verticalelor.

- Pietrele Negre sunt imenși martori de eroziune, situați la 5km de Vârtop și la 12 km de Băița, în Masivul Bihor, oferă o priveliste impresionantă spre Munții Bihor, Vlădeasa, Depresiunea Beiușului, Valea Arieșului.

Trasee turistice: - Vârtop-Groapa Ruginoasă; -Vârtop-Vf. Piatra Grăitoare-Tarnița Bihorului-Popasul Turistic Arieșeni; -Vârtop-Groapa Ruginoasă-Poiana Florilor- Padiș; -Vârtop-Băița; -

Băița-Cascada Sf.Treime-Poiana; -Șaua Vârtop-Groapa Ruginoasă-Pietrele Negre; -Sat Băița-DN 75-Pietrele Negre-Vf. Țapu-Groapa Ruginoasă-Vf. La Trei Morminți-Sat de vacanță Vârtop; -Sat Băița-Vf. Crișului Băița-Peștera Izvorul Crișului-DI. Curbăluit-Șaua Vârtop; -Băița-Șaua Vârtop-Arieșeni.

Obiective turistice antropice sunt: bisericile din Băița, Nucet, Vârtop, monumentul minerilor din Băița, Casa de Cultură "Ion Davideanu" din Nucet - ridicată în anii 1950, cu o arhitectură de tip sovietic, renovată și finalizată în anul 2011, compusă dintr-o sală de spectacole cu 192 de locuri și o sală de expoziție care deține exponate și poze din trecutul orasului Nucet și a localităților componente, Școala din Băița, o clădire veche din jurul anului 1900 (în prezent nu mai funcționează ca și școală), în interiorul căreia există un mic muzeu al învățătorului cuprinzând obiecte, piese de mobilier, cataloage, utilizate în procesul de învățământ .

Forme de turism practicate în zona turistică Nucet-Vârtop:

-Turismul sportiv, prin practicarea sporturilor de iarnă, a speoturismului, alpinismului, cicloturismului și orientare turistică, sunt cele mai importante forme de turism practicate în Nucet - Vârtop, fiind deservite de partiile de schi și de obiectivele turistice naturale (relief, vegetatie), din zonă;

-Turism rural și antropic, Zona turistică Nucet-Vârtop fiind asezată la limita dintre două regiuni foarte bogate din punct de vedere etnocultural, respectiv Țara Beiușului și Țara Moților;

-Turism sportiv: excursii în împrejurimi, alpinism, via ferrata, schi, plimbări cu vehicule cu tracțiune animală, cicloturism, observarea naturii, fotografierea, contemplarea peisajelor, orientare turistică gimnastică, jogging, tenis, fotbal;

-Turism de odihnă și recreere, este favorizat de cadrul natural plăcut, pitoresc, condiții ecologice favorabile, caracterizate prin puritatea deosebită a aerului, și a apei, lipsa surselor de poluare, aeroionizare negativă, gastronomia locală cu produse naturale.

De asemenea, în localitate se organizează evenimente turistice, culturale cu caracter de repetabilitate precum: zilele orașului Nucet (în luna septembrie), „Serbarile Zapezii”(în luna februarie), datini și obiceiuri de Crăciun, sărbătoarea Fiii Satului Băița.

Promovarea zonei turistice Nucet-Vârtop se realizează prin site-ul primăriei(www.primarianucet.ro) care oferă informații despre resursele naturale și antropice ale zonei, dar și despre locurile de agrement din localitate.

Documentația transmisă de Consiliul Local al Orașului Nucet este în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr. 852/2008 pentru aprobarea normelor și criteriilor de atestare a stațiunilor turistice, cu completările și modificările ulterioare și a fost aprobată prin Hotărârea Consiliului Local al Orașului Nucet, județul Bihor, nr. 30 din 20.03.2023.

Zona turistică Nucet-Vârtop îndeplinește criteriile minime obligatorii pentru atestarea stațiunilor turistice de interes local și întrunește un punctaj de 180 puncte la criteriile suplimentare, față de de minimul de 90 de puncte necesare pentru atestarea ca stațiune turistică de interes local.

4. Comuna Sâncraiu, județul Cluj

Comuna Sâncraiu se află situată în partea de vest a județului Cluj, Transilvania, în imediata apropiere a orașului Huedin. În proximitatea comunei se situează drumul european E60, respectiv drumul național DN1R, Huedin-Albac.

Comuna Sâncraiu se află în relativa apropiere a două orașe importante din punct de vedere economic și socio-cultural, la 57,9 km de orașul Cluj-Napoca, și la 66,6 km de orașul Zalău. Principalul drum județean care străbate comuna este DJ 103J.

Comuna are în componență localitățile Sâncraiu-centru de comună, satele aparținătoare: Brăișoru, Alunișu și Horlacea și face parte din regiunea cunoscută sub denumirea de "Țara Călatei".

Prima atestare scrisă a localității Sâncraiu datează din anul 1288, localitatea fiind prezentată ca reședința familiei Mikola, familie nobilă din Mănăstireni. În aceea vreme localitatea a fost formată din două localități, Zam și Sâncraiu, și acestea nu se aflau pe teritoriul actual al satului. Ulterior, cele două localități s-au unit, formând actuala localitate, însă localnicii păstrează denumirea și în ziua de azi, cele două părți ale localității fiind denumite Zam și Sâncraiu.

Din punct de vedere al reliefului, comuna situată la o altitudine medie de 597 m, are un teritoriu divers, alcătuit în mare parte de dealuri a căror înălțime scade în direcția sud-nord. Cele mai înalte puncte de relief sunt Vârful lui Bogdan, cu o înălțime de 1151 m și Horaița – 1078 m. Cel mai important curs de apă care străbate teritoriul comunei Sâncraiu este râul Călata, care izvorăște din masivul cristalin Boroleasa, și străbate localitățile Sâncraiu și Brăișoru, respectiv afluenții acestora. Râul face parte din rețeaua hidrografică a Crișului Repede.

Așezarea teritorială a comunei Sâncraiu prezintă un relief format din lunci însoțite de terase joase și fâșii de câmpii piemontane și dealuri care fac trecerea spre zonele montane înconjurătoare. Prin poziția geografică, teritoriul comunei cuprinde forme variate de relief, depresiuni, dealuri și munți cu întinse păduri și pajiști naturale, bogate resurse minerale, așezate la altitudinea de 500 – 1100 m.

Valea Sâncraului, Pârâul Noroios și Pârâul Românului (Alunișului) străbat teritoriul satului Alunișu dinspre sud-vest spre nord est și se varsă în Râul Călata; Valea lui Băl izvorăște chiar de sub vârful Bogdan și când ajunge în Sâncraiu, șerpuieste când de-o parte când de alta a Căii Baciului(Bacsimege) creând un peisaj pitoresc; satele Horlacea și Domoșu sunt străbătute de Valea Domoșului, singurul curs de apă care se varsă direct în Râul Crișul Repede, în dreptul orașului Huedin.

Resursele antropice îmbogățesc valorificarea moștenirii culturale locale și înfrumusețază și mai mult tradițiile naționale. Dintre acestea menționăm următoarele:

- Biserica reformată din satul Sâncraiu. A fost construită în secolul al XIII-lea, în stil gotic și a fost restaurată de câteva ori de-a lungul timpului, prima fiind la scurt timp după edificare, când a avut loc invazia mongolă, tavanul fiind incendiat. Turnul a fost construit în 1762 și are trei clopote. Unul dintre clopote este de pe vremea lui Matei Corvin, datând din anul 1481. Orga a fost construită de István Kolonics în 1876. Coroana de deasupra amvonului a fost dăruită bisericii de contele Miklós Bánffy, iar scaunul protesei de Samuel Jósika;

- Biserica reformată din satul Alunișu. Păstrează zidurile vechii biserici catolice, construită în anul 1273, dar datorită renovărilor suferite în timp (1690, 1728, 1897, 1904) și-a schimbat mult înfățișarea, pierzându-și inclusiv aspectul medieval. Biserica păstrează tablouri valoroase, amvonul și corul, două lucrări de mare rafinament realizate de renumitul tâmplar Lorenz Umling cel Bătrân, un meșter sas foarte renumit;

- Biserica reformată din satul Domoșu. Biserica se remarcă prin stilistica sa care conduce la concluzia că nava bisericii aparține perioadei romanice (secolul al XIII-lea), la care s-au adăugat în timp elemente gotice și renascentiste. Se remarcă și mobilierul pictat al bisericii despre care se spune că a fost pictat între 1700 și 1830;

- Biserica reformată din Domoșu - Despre biserica reformată din Domoșu nu s-au păstrat date arhivistice medievale. Din considerente stilistice se presupune întemeiat, că nava bisericii aparține perioadei romanice (sec. XIII.), la care ulterior, cel mai probabil în decursul secolului al XV-lea,

s-a alăturat un cor poligonal gotic mai nou, de dimensiuni mai mari decât cel romanic demolat. De asemenea, pe bază stilistică, se pare că turnul datează tot din evul mediu.

- Biserica reformată din satul Horlacea.

- Monumentul și teiul lui Ady Endre În centrul satului Sâncraiu, pe malul râului Călata, se află un tei mai deosebit, ce crește aici de la sfârșitul secolului al XIX-lea, când a fost organizată o acțiune de plantare de către directorul școlii Czuczka János. Atunci au fost plantați 23 de copaci în localitate.

- Biserica ortodoxă – Parohia Sâncraiu se află situată la o distanță de 56 km de Municipiul Cluj-Napoca și 6 km de Huedin. Conform datelor păstrate în parohie reiese că românii din comună au avut biserica din lemn în anul 1829, în cimitirul ortodox. Este totuși posibil ca biserica să fie mai veche, însă nu au fost păstrate documente deoarece au ars în anul 1848 odată cu biserica.

- Muzeul particular Vincze-Kecskes, de o deosebită frumusețe, este una din atracțiile majore ale localității Sâncraiu, reunind în aceeași clădire trei camere cu destinații diferite: camera curată, atelierul de tâmplărie și camera farfuriilor pictate. Curtea muzeului Vincze-Kecskes este o adevărată curte tradițională ungurească, o mostră a unui muzeu popular adunând uneltele și instrumentele vieții de zi cu zi a locuitorului acestei zone. Farmecul acestui loc este că aici se lucrează în atelier, se coace pe plită, se fac diferite treburi gospodărești pentru satisfacția turiștilor curioși.

Întreaga Țară a Călatai formează o zonă etnografică unitară și cu multă personalitate dar, la Sâncraiu, turistul poate surprinde activitățile de sculptură în piatră și în lemn, pictarea mobilei, realizarea broderiilor și țesăturilor.

Sculptura în lemn este bogat ornamentată cu motive stilizate (flori, păsări, soare, lună) și cu diferite inscripții. Casele tradiționale din Sâncraiu sunt cea mai elocventă dovadă a talentului și măestriei sculptorului în lemn. La tot pasul, casele localnicilor au fațade cu pridvoare din scândură, frumos decorate și pictate.

Piese de mobilier pictat, adevărate opere de artă, înnobilează multe dintre pensiunile turistice din zonă. Principalele motive decorative ale mobilierului pictat sunt: laleaua, trandafirul în diferite stadii de înflorire, buchetele și ghirlandele de flori policrome.

Cusutul este o preocupare permanentă a oricărei femei și fete din Sâncraiu. Nu există casă din Sâncraiu să nu aibă obiecte cusute: ștergare, fețe de masă, perdele și draperii. Pe pânza țesută din cânepă sunt desenate motivele tradiționale: flori, păsări, arbori etc.

Forme de turism practicate sunt: turismul rural, care include o gamă largă de modalități de cazare, evenimente, festivități, sporturi, alte distracții și activități de petrecere plăcută a timpului liber, toate desfășurate într-un mediu tipic rural; turismul cultural – prin calendarul foarte bogat în evenimente social-culturale și comunitare, lista obiectivelor înscrise în Lista Monumentelor Istorice.

Evenimente locale: balul strugurilor, eveniment care începe cu o paradă a tinerilor, băieții călare și fetele într-o căruță împodobită cu cetini de brad, îmbrăcați în costume tradiționale. Aceștia colindă satul cântând. În fața alaiului, un tânăr în haine pondoșite, călare pe un măgar se oprește la fiecare colț de stradă pentru a invita lumea ieșită pe la porți la petrecere; balul măceșelor, începe cu un concurs de preparat gem de măceșe. În anul 2022 s-a desfășurat cea de-a XVII-a ediție. Pe lângă programul propriu-zis al competiției, au loc prezentări de obiecte tradiționale, turiștii pot vizita o casă veche devenită muzeu, sau se pot plimba prin sat cu căruța. Meșterii populari își expun în piața Sfântului Ștefan obiectele tradiționale: sculpturi în lemn, piese de mobilier pictate,

mărgele colorate, cusături populare, cămăși, pieptare, împletituri din nuiele etc; Zilele comunei Sâncraiu; Tabăra Internațională de Dansuri și Căntece de la Sâncraiu face dintr-o localitate de munte o destinație de vacanță pentru turiști din toate colțurile lumii. Mii de oameni vin aici de 23 de ani. Turiștii nu sunt doar din Europa, din țări precum Ungaria, Polonia, Olanda, Belgia sau Germania, ci și din state mai îndepărtate precum Canada, Mexic, Argentina și chiar Japonia.

Tradițiile populare, arta și cultura sunt simboluri importante pentru o imagine regională coerentă și atractivă pentru turiștii autohtoni și străini.

Promovarea localității se realizează prin intermediul web site-ului: www.sancraiu.ro și www.kalotaszeg-davincze.ro.

Documentația transmisă de Consiliul Local al comunei Sâncraiu este în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr. 852/2008 pentru aprobarea normelor și criteriilor de atestare a stațiunilor turistice, cu completările și modificările ulterioare și a fost aprobată prin Hotărârea Consiliului Local al comunei Sâncraiu, județul Cluj, nr. 23 din 07.02.2023.

Localitatea Sâncraiu îndeplinește criteriile minime obligatorii pentru atestarea stațiunilor turistice de interes local și întrunește un punctaj de 145 puncte la criteriile suplimentare, față de de minimul de 90 de puncte necesare pentru atestarea ca stațiune turistică de interes local.

5. Comuna Sita Buzăului, județul Covasna

Comuna Sita Buzăului, este situată în depresiunea Întorsura Buzăului (cunoscută și sub termenul etno-folcloric și geografic de Țara Buzaielor), în vecinătatea orașului Întorsura Buzăului, în valea râului Buzău, în județul Covasna, pe DN10, la altitudinea de 690-740m., vârfurile din jur având înălțimea în jur de 1000 de metri. Împreună cu comunele Barcani, Vama Buzăului și Orașul Întorsura Buzăului formează depresiunea Buzaelor.

Teritoriul administrativ al comunei ocupă o suprafață de 14.753 ha, reprezentând 6,88% din suprafața județului Covasna și se învecinează cu: la nord cu comuna Barcani, la nord-est cu orașul Întorsura Buzăului, la est cu comuna Zagon, la sud cu județul Buzău, la vest cu județul Brașov. Este formată din satele: Crasna, Merișor, Sita Buzăului (reședința) și Zăbrătau.

Prima atestare documentară datează din anul 1533. Până la Marea Unire, toate localitățile românești din depresiunea Întorsurii Buzăului au format o singură "comună politică" -Buzăul Ardelean sau Buzăul Maghiar. În 1922, la propunerea subprefectului Grigorie Păltineanu s-au înființat comunele Vama Buzăului, Întorsura Buzăului și Sita Buzăului.

Cu privire la poziționarea din punct de vedere geografic, Sita Buzăului este cea mai sudică localitate din județul Covasna, deservind o lungă perioadă de timp ca punct de frontieră între Regatul Maghiar și Țara Românească. Sita Buzăului este așezată de-a lungul râului Buzău, aproape de punctul Cheia, unde străpunge carpații de curbură.

Cele două forme de relief majore sunt munții și depresiunile. Cursurile de apă ce străbat comuna Sita Buzăului sunt: Buzăul, Ciumernic și Valea Zăbrătauului.

Ca și obiective turistice amintim: Lacul Vulturilor, Poarta Vânturilor (Masivul Siriu), Drumul Roman și Cetatea din Pasul Tabla Buții (Munții Tătaru).

Trasee turistice: din sat Crasna, 670 m altitudine, zona Cheile Buzăului, pornesc trasee spre Munții Buzăului Masivul Siriu; din Sita Buzăului - Pasul Întorsura Buzăului - Munții Siriu -Podu Calului/râul Buzău Mănăstirea "Schimbarea la Față - Sita Buzăului"; spre S pe Culmea Sirlului Plaiul Crasnei Șaua Dosul Muntelui - Plaiul Crasnei - Vf Siriu (Bocarnea 1657 m alt) - Colții Bocarnei S-Poarta Vânturilor-SV Lacul Vulturilor-Vf. Mălaia (1662 m alt)-SE-Culmea Bloji - Stearpa (sat).

Resursele antropice sunt reprezentate și prin Mănăstirea Sita Buzăului, cu hramul Schimbarea la Față și monumentul eroilor Români din primul și al doilea război mondial.

Tradițiile și obiceiurile sunt păstrate prin cele două sezători existente din 2018, derulate la sfârșit de săptămână, una cu vechime, la Sita Buzăului, și alta în Ciuernic. Decizia de a organiza două sezători a fost luată ca urmare a faptului că localnicii sunt dornici să ducă mai departe tradițiile locale și valorile lăsate de străbuni. Programul acestora este conceput astfel încât să reconstituie sezătorile de altădată, să ilustreze și latura practică a acestora.

Alte evenimentele care promovează tradițiile locale sunt: Sezătoarea la români, care are loc în sâmbăta dinaintea postului Paștelui, Zilele comunei “*De la moșii noștri*”, în data de 15 august și Festivalul de colinde “*Crăciunul la români*”, în duminica dinaintea Crăciunului.

Promovarea localității se realizează prin intermediul web site-ului primăriei: <http://ro.sita-buzaului.ro/index.php/comuna-sita/monumente> care oferă informații despre resursele naturale și antropice ale zonei, dar și despre locurile de agrement din localitate, precum și evenimente, programe turistice.

Documentația transmisă de Consiliul Local al Comunei Sita Buzăului este în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr.852/2008 pentru aprobarea normelor și criteriilor de atestare a stațiunilor turistice, cu completările și modificările ulterioare și a fost aprobată prin Hotărârea Consiliului Local al Comunei Sita Buzăului județul Covasna nr. 1/2022.

Comuna Sita Buzăului îndeplinește criteriile minime obligatorii pentru atestarea stațiunilor turistice de interes național și întrunește un punctaj de 145 puncte la criteriile suplimentare, față de de minimul de 90 de puncte necesare pentru atestarea ca stațiune turistică de interes local.

6. Zona turistică a orașului Vlăhița, județul Harghita

Orașul Vlăhița este situat în zona sudică a județului Harghita, în sectorul sudic al Munților Harghitei.

Localitățile componente ale orașului sunt: Vlăhița (reședința orașului), Băile Homorod și Minele Lueta.

Teritoriul administrativ al orașului Vlăhița se învecinează cu opt unități administrativ-teritoriale: la nord cu comuna Racu, la nord-est cu comuna Siculeni, la est cu comuna Ciceu, la sud-est cu municipiul Miercurea-Ciuc, la sud și sud-vest cu comuna Lueta, la vest cu comuna Căpâlnița, iar la nord-vest cu comuna Zetea.

Distanța față de reședința de județ, Miercurea-Ciuc este de 28 km, iar față de București, capitala țării, este de 290 km, pe A3, E 60, DN 13A. Poziționarea față de alte centre urbane este: Sighișoara, la 76 km; Târgu Mureș, la 119 km; Brașov, la 105 km; Sibiu, la 166 km; Cluj-Napoca, la 229 km.

Prima atestare documentară a localității datează din sec. XII. Activitatea de bază a locuitorilor a fost exploatarea și prelucrarea lemnului, completată de creșterea animalelor, pădurile și pășunile fiind cuprinse în composesorat.

În principal relieful montan este dominat de vârful Harghita Mădăraș (1801 m), ce domină partea nordică a UAT Vlăhița, din care coboară, spre zonele de platou și depresiuni, cu versanți lungi dar cu pante mediu- puternic înclinate. Craterul vulcanic Mădăraș de tip calderă, de peste 4 km diametru, este considerat cel mai frumos și important crater al lanțului muntos vulcanic Căliman-Gurghiu-Harghita.

Dintre vârfurile cele mai importante aflate pe teritoriul administrativ al localității, menționăm Cetatea Bufniței (1679 m), Stânca Bufniței (1663 m), Pintenul Cazanului (1510 m), Szeles Vésze

(1490 m), Mita-kő teteje (1454 m), Piatra Altarului (1363 m) și Fagul Roșu (1336 m). Relieful în zona montană ridicată este moderat-puternic fragmentată de văi.

Aria Sitului Natura 2000 Harghita-Mădăraș (13.373 hectare), situat în totalitate în județul Harghita, acoperă 11% din suprafeța comunei din orașul Vlăhița iar 14% din suprafața orașului este cuprinsă în aria de protecție specială avifaunistică-Depresiunea Munții Ciucului.

Zona turistică a orașului Vlăhița, excelează prin potențialul său natural. Masivul montan (accesibil, cu puncte de belvedere, cu versanți lungi, cu stâncării), diversitatea vegetației și bogăția faunei favorizează drumețiile, echitația, mountain bike-ul, escalada, sporturile de iarnă, vânatoarea și pescuitul.

Apele minerale și geotermale - alături de peisajul de excepție, biodiversitate și aerul curat reprezintă o importantă resursă naturală. Din cauza activității vulcanice din era neogenă găsim foarte multe fenomene sau activități postvulcanice în zonă dintre care cele mai evidente sunt apele minerale carbogazoase geotermale.

Obiective turistice în zona turistică a orașului Vlăhița: drumul roman de la Vlăhița, datat din epoca romană; valul medieval de la Vlăhița, localizat în punctul Brazda Dracului, reprezintă o fortificație de tip "val de pământ" ce este datat din epoca medievală; Cazematele din Vlăhița – reprezintă un ansamblu circular de lucrări de fortificații realizat în perioada celui de al Doilea Război Mondial; Colecția Etnografică a Liceului Tehnologic Gábor Áron. Clădirea unde se păstrează colecția este o casă tradițională țărănească specifică zonei, construită în curtea școlii. Activitatea de colectare, de către elevii școlii, a materialului etnografic a început din anul 1980, la inițiativa pedagogului Sófalvi Sándor. Acest demers continuă și în prezent, cu sprijinul fundației școlii. Colecția permanent expusă, cuprinde aproximativ 3.000 de piese confecționate sau colectate de-a lungul timpului; Colecția de artă populară Vlăhița, funcționează în mansarda rustică a clădirii Casei de Cultură Vlăhița. Sunt expuse obiecte de port popular, mobilier, unelte de lucru, obiecte de uz gospodăresc, obiecte folosite la prelucrarea lemnului și a fierului, țesături, toate ilustrând viața și activitatea comunității din Vlăhița. Colecția cuprinde peste 100 de exponate; Ștrandul termal Perla Vlăhiței - are două bazine cu dimensiuni de 5x10m respectiv 25x10m. Temperatura apei din piscine este de 25°C. Bazinul mare dispune de sistem de închidere utilizat în sezonul rece; Ștrandul Termal Nosztalgia - are două bazine, unul fiind amenajat și pentru copii.

Forme de turism practicabile: turismul montan (drumeții montane, turism de aventură); balnear; cultural și de agrement.

Trasee turistice: oraș Vlăhița - Cabana Harghita Mădăraș; sat Căpâlnița - Culmea Ascuțită - Izvorul Cihanoș - Piatra Altarului - Cabana Harghita - Mădăraș; Cabana Harghita - Mădăraș - Muntele Mic - Lacul Pracului - Vf. Fagul Roșu - Pasul Liban; oraș Vlăhița – Harghita-Băi; Cabana Harghita – Mădăraș – cascada Szökő.

Cioplirea, dăltuirea lemnului, pictatul mobilei, împletitul coșurilor, ceramica, reprezintă ocupații care treptat s-au transformat din meșteșuguri în meserii artizanale și astfel anumite localități s-au transformat în centre cu aceste domenii de activitate.

Pe lângă meșteșuguri, gastronomia reprezintă, fără doar și poate, unul din segmentele atractive ale patrimoniului cultural, zona având o tradiție legată de anumite produse cu specific local ca: palincă, kürtőskalács etc.

Oferta evenimentelor din orașul Vlăhița acoperă o gamă apreciabilă de domenii culturale și sportive, remarcându-se prin calitatea ei. An de an acestea atrag un număr tot mai mare de

participanți atât din cadrul locuitorilor zonei, cât și turiști. Evenimentele consacrate, cu tradiție sunt: Tabăra de pictură mobilier din Vlăhița - se desfășoară în aprilie la Școala Generală "Mártonffi János"; Zilele Filarmonicii de copii din Vlăhița -se desfășoară în ultima săptămână din luna mai la Casa de Cultură „Gábor Áron; Festivalul Narciselor -are loc în penultima duminică din mai în Poiana narciselor; Zilele orașului Vlăhița- se desfășoară în luna iulie pe terenul de fotbal „Vasas”; Ziua recoltei/Balul strugurilor– se desfășoară la începutul toamnei; Tură de cicloturism - se desfășoară în luna septembrie.

Promovarea localității se realizează prin intermediul web site-ului: szentegyhazavaros.ro/ro/istoria-orasului care oferă informații despre resursele naturale și antropice ale zonei, dar și despre locurile de agrement din localitate, precum și evenimente, programe turistice.

Documentația transmisă de Consiliul Local al Orașului Vlăhița este în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr.852/2008 pentru aprobarea normelor și criteriilor de atestare a stațiunilor turistice, cu completările și modificările ulterioare și a fost aprobată prin Hotărârea Consiliului Local al Orașului Vlăhița, județul Harghita, nr. 126/2022.

Zona turistică a orașului Vlăhița îndeplinește criteriile minime obligatorii pentru atestarea stațiunilor turistice de interes național și întrunește un punctaj de 200 puncte la criteriile suplimentare, față de de minimul de 90 de puncte necesare pentru atestarea ca stațiune turistică de interes local.

7. Zona turistică Cinciș-Cerna, comuna Teliucu Inferior, județul Hunedoara

Comuna Teliucu Inferior este situată în zona central-sudică a județului Hunedoara, pe malul drept al râului Cerna-Mureșana. Stațiunea se afla la 10 km de Municipiul Hunedoara, spre sud, pe DJ 687D.

Este învecinată la nord cu Municipiul Hunedoara, la sud cu Municipiul Hateg, la est cu orașul Calan, la sud-est cu comuna Bretea Mureșană, iar vecinii de la vest sunt comuna Ghelari și comuna Toplița.

Strajuita, în departare, de măiestuoșii Munți Poiana Ruscă și strabatură de tăcutele și, uneori, învolburatele ape ale râului Cerna, comuna Teliucu Inferior a trecut prin timp și prin istorie, cumulându-le pe ambele, în vestigii vechi ce încă mai rezistă, pe teritoriul de 3950 ha al acestei așezări.

Deși are aspectul unui mic orașel, comuna Teliucu este formată din 4 sate: Cinciș-Cerna, Izvoarele, Teliucu Superior și Teliucu Inferior. Toate cele patru localități au menționari vechi, în timp: primul ca datare pastrată până acum este satul Cinciș-Cerna, întâia sa atestare datând din 1360, când se specifica apartenența acestui sat mic la Hațeg. Denumirea apare în limba maghiară, Cholnukus. Urmează satul Izvoarele, cu o primă atestare din 1446, tot sub denumire maghiară, Linghyna. Apoi Teliucul Superior și Teliucul Inferior, prima certificare apărând în 1477, la fel, sub denumire maghiară, Telethek, ultima menționată fiind, în același timp, și reședința de comună. Poziționată în partea central-sudică a județului Hunedoara, comuna se învecinează din punct de vedere al teritoriului administrativ cu municipiul Hunedoara-la nord, cu municipiul Hațeg-la sud, cu Calanul-la est și cu comune cu comunele Ghelari și Toplița-la vest.

În urmă cu multe secole, Munții Poiana Ruscă străjuiau un teritoriu vast, în centrul căruia se întindea teritoriul actualei comune Teliucu Inferior. Datorită faptului că a învins atâtea secole de existență, comuna are un istoric bogat și impresionant, prin faptul că mărturiile ale certificării ei se regăsesc încă din perioada Antichității daco-romane, mărturiile puternic impregnate de amprenta

trecutului, scoase la lumina, astăzi, sub forma descoperirilor arheologice: unelte, monede, ceramică, dovezi ale ritualurilor de înmormantare ce întrunesc elemente din ambele culturi, etc.

În zona turistică Cinciș-Cerna, în 1935, s-au descoperit statui din piatră, reprezentând un barbat în toga, îmbrăcăminte specific romană, și două femei, în mărime naturală, datând din aceasta perioadă a coexistenței celor două civilizații.

Relieful comunei cuprinde forme naturale specifice poziționării sale geografice, fiind alcătuit din dealuri (dealul Silvasului, Cornul, Codrisorul, Ceratul) și păduri (Pădurea Mare, Văratul, Pădurea Orașului, Pădurea Valea Rece) ce vin în prelungirea poalelor Munților Poiana Ruscă. Relieful cuprinde și terenuri colinare care formează platouri întinse, alături de lunci și fânețe.

Zona turistică Cinciș-Cerna cuprinde zone cu peisaje de o frumusețe idilică, salbatică, parca neatinsă de civilizația tehnologizată și zgomotoasă a centrelor urbane, zona care se poate constitui într-o adevărată oază de odihnă și relaxare sportivă, dar, în același timp, fiind și o zonă bogată din punct de vedere al resurselor naturale. Prin acest paradis construit de mână naturii, turistul are ocazia unor drumetii pe trasee montane ce se pot parcurge tot timpul anului, cu echipament de drumeție și cu echipamente specifice cursurilor de ape montane. Anumite zone de pe aceste trasee montane, ofera amatorilor de drumetii și excursionistilor, puncte de belvedere atât asupra zonei cât și a Munților Retezat, Parang, Sureanu și Metaliferi.

Trasee turistice montane: Centrul de Informare Turistică Hunedoara-Castelul Corvinilor-Tăul Teliucului-Lacul Cinciș-Toplița-Hășdău (Bolta Apei – Cheile Cernei)-Lunca Cernii-Gura Bordului-Rusca Montană-Voislova -Oțelu Roșu; Centrul de Informare Turistică Hunedoara-Castelul Corvinilor-Tăul Teliucului-Barajul Cinciș -Pensiunea Panorama Ghelari-Casa Muzeu Drăgan Muntean Poienița Voinii-Bunila-Vadu Dobrii-Poiana Crivina-Vârful Rusca; Centrul de Informare Turistică Hunedoara-Castelul Corvinilor-Tăul Teliucului-Barajul Cinciș-Centrala hidroelectrică Cățanaș-Furnalul Govăjdia-Crăciuneasa-Cerișor-Lelese -Runcu Mare-Vadu Dobrii-Roșcani-Dobra.

Urme de vestigii care păstrează încă amprenta trecutului de odinioară, scoase la lumina zilei de situri arheologice, se regăsesc pe tot teritoriul județului Hunedoara. Un trecut sedimentat în resturi de ziduri ale unor așezări rămase în picioare, în pofida trecerii inexorabile a timpului, ziduri și vestigii ale unor antice așezări umane, dovezi ale coexistenței daco-romane. Un astfel de exemplu îl constituie și cele 2 descoperiri arheologice, din 1961-1962, de pe Valea Cernei, pe malul Lacului Cinciș: villa rustica romană și necropola tumulară, aflată la 200 m de aceasta așezare romană, acum în ruine.

Vila rustica datează din sec II-III d.Ch, conform lui Sabin Adrian Luca, în *“Repertoriul arheologic Hunedoara”*. Potrivit istoricilor, villa era formată dintr-o singură construcție de formă dreptunghiulară, cu dimensiunile de 15,5 x 22,7 m, adăpostea cinci încăperi largi și avea un acoperiș de țigle. În interior, au fost descoperite ceramică, unelte din fier, o rațniță, o balama de bronz și alte obiecte mărunte, precum și un moratorium, un tip de obiect casnic, de bucătărie, din argilă, utilizat pentru fărâmițarea diverselor ierburi sau alimente.

Necropola tumulară reprezintă o construcție funerară, de proveniență romană (conform *“Așezări rurale din Dacia romană intracarpatică”* de Dumitru Popa). Cimitirul antic era format dintr-o construcție funerară și un spațiu de înmormântare, exterior construcției, în care s-au identificat 13 morminte de incinerare. Construcția era formată dintr-o cameră largă ce avea în continuarea ei un spațiu împrejmuit (o grădina) cu zid de piatră.

Lacul Cinciș se regăsește la aproximativ 15 km de municipiul Hunedoara și este considerat unul dintre cele mai mari lacuri din zona transilvaneană, având o suprafață de cca 867 ha și o adâncime de 48 m. Ca și zona de agrement, ideea lacului de acumulare Cinciș a prins contur în anii 1970. După închiderea lucrărilor de la barajul construit pe raul Cerna, ce are cca 48 m înălțime și al cărui rol era acela de a aproviziona cu apă potabilă Combinatul Siderurgic din Hunedoara și localitățile învecinate, la 5 ani de la finalizarea acestei construcții de beton în arc, s-a finalizat și acumularea Cinciș-Teliuc, ce a devenit unul dintre elementele ce înfrumusețează peisajistica comunei Teliuc.

Muzeul Satului- în incinta Căminului Cultural, într-o sală special amenajată, există o expoziție de obiecte vechi, aparținând oamenilor locului, obiecte care, fiecare în parte, spun o poveste a trecutului acestui petec de pământ hunedorean: ulcioare, unelte din gospodărie, obiecte vechi de mobilier, etc.

Activități culturale specifice comunei Teliuc oglindesc atât trecutul, cu tradiții și obiceiuri păstrate vii, și acum, în viața comunității, cât și prezentul, cu elemente de inerentă noutate. Astfel, există 5 mari evenimente culturale, care ar suscita interesul potențialilor turiști ce ar ajunge pe aceste meleaguri.

- *''Flori pe cunună de spini''* este un festival de poezie și cântec religios, organizat la biserica din Cinciș- Cerna, în prima duminică după Paște, iar el îmbina esteticul literar cu filonul spiritualității religioase, ce au alinat mereu sufletul romanului.

- *''Flori de cireș''*, un festival de obiceiuri și datini de primăvară-vară, organizat la Căminul Cultural Teliuc Inferior, în luna mai, festival ce întărește legătura puternică dintre trecutul și prezentul unei comunități.

- *''Carnavalul măștilor''* constă în concursuri de măști, desene pe asfalt, organizate de școli, împreună cu primăria, în ziua de 1 iunie.

- *''Zilele localității Teliuc Inferior''*, un eveniment-sărbătoare a întregii comune, în care au loc competiții sportive și spectacole folclorice, organizate de Primăria Teliuc Inferior și Consiliul local, în preajma marii sărbători din 15 august, Adormirea Maicii Domnului.

- *''Șezătoare la Izvoare''*, în noiembrie, luna în care iarna se îngana cu spiritul vested, autumnal, are loc, ca în vechime, o seară de povestiri, povești, snoave spuse de bătrânii satului, din localitatea Izvoarele, eveniment cultural care îmbina plăcerea vorbei sfătoase și domoale, cu datina de altădată.

În satul Cinciș, turistul poate participa și la acele sărbători specifice lumii rurale, nedeile, care oglindesc adânci rădăcini din tradiția românească, tradiția acestui loc, evenimente ce pot susține promovarea turismului rural, local.

Promovarea localității se realizează prin intermediul site-ului primăriei (<https://www.comuna-teliucu-inferior.ro/attractii-turistice/>).

Documentația transmisă de Consiliul Local al comunei Teliuc Inferior este în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr. 852/2008 pentru aprobarea normelor și criteriilor de atestare a stațiunilor turistice, cu completările și modificările ulterioare și a fost aprobată prin Hotărârea Consiliului Local al comunei Teliuc Inferior, județul Hunedoara, nr. 69/2022.

Zona turistică Cinciș-Cerna îndeplinește criteriile minime obligatorii pentru atestarea stațiunilor turistice de interes local și întrunește un punctaj de 140 puncte la criteriile suplimentare, față de de minimul de 90 de puncte necesare pentru atestarea ca stațiune turistică de interes local.

8. Comuna Râu de Mori, județul Hunedoara

Comuna Râu de Mori este situată în zona sud -estică a județului Hunedoara, în sectorul Munților Retezat și la limita sudică a Depresiunii Hațegului.

Localitățile componente ale comunei sunt: Râu de Mori (localitatea de reședință), Brazi, Clopotiva, Ohaba-Sibișel, Ostrovel, Ostrov, Ostrovu Mic, Sibișel, Suseni, Unciuc și Valea Dâljii. Teritoriul administrativ al comunei Râu de Mori se învecinează cu zece unități administrativ-teritoriale (UAT): -la nord, comuna Totești; -la nord-est, comuna Sântămăria Orlea; -la est, comuna Sălașu de Sus; -la sud-est, orașul Uricani; -la sud, comuna Padeș (jud.Gorj); -la sud-vest, comunele Băuțar, Zăvoi, Teregova (jud. Caraș-Severin); -la vest, comuna Sarmizegetusa; -la nord-vest, comuna Densus.

Distanța față de reședința de județ, Deva este de 58 km, iar față de București, capitala țării, este de 371 km. Poziționarea față de alte centre urbane este: Timișoara, la 163 km; Arad, la 193 km; Sibiu, la 158 km; Cluj-Napoca, la 203 km; Drobeta Turnu Severin, la 179 km. De asemenea, distanța între comună și A1 este de 49 km.

Teritoriul comunei Râu de Mori a fost locuit din cele mai vechi timpuri. Săpăturile efectuate în zona amenajării hidroenergetice Râu Mare Retezat ca și unele descoperiri din ultimii ani în satul Suseni au adus la lumină dovezi de locuire pe aceste meleaguri.

Prima atestare documentară a localității Râu de Mori datează din anul 1359 când se fac primele referiri la familia nobiliară Câdea (ulterior Kendeffy). Din anul 1439 datează documentele istorice în care sunt prezentate informații despre conducătorii principatului Clopotiva.

Din punct de vedere geografic, comuna este poziționată în partea de vest a Carpaților Meridionali cuprinzând mare parte din Masivul Retezat-Godeanu, o porțiune din Munții Țarcu și din Depresiunea Hațegului.

Munții Retezat, sunt cei mai înalți și mai stâncoși munți din șirul Carpaților dintre Jiu și Dunăre. Pe teritoriul comunei Râu de Mori se regăsesc cele mai semnificative vârfuri din Munții Retezat, respectiv: Vârful Peleaga (2509 m), Vârful Păpușa (2508 m), Vârful Retezat (2482 m), Vârful Bucura (2433 m), Vârful Judele (2333 m), Vârful Slăveiu (2347 m), Vârful Pietrele (2270 m), Vârful Stănișoara (2187 m) Vârful Zlata (2142 m), Vârful Pecuiu (1827 m), Vârful Strugari (1461 m), iar din Masivul Piule Vârful Scorota (2021 m).

Masivul Țarcu domină partea de vest a comunei Râul de Mori, cu treapta cea mai înaltă, având înălțimi de 1600 – 2000 m altitudine. Cele mai importante vârfuri regăsite pe teritoriul comunei Râul de Mori sunt: Vârful Zeicu (2035 m), Vârful Pietrii (2192 m), Vârful Galben (2008 m), Vârful Nisipoasa (1466 m).

Pe teritoriul comunei Râu de Mori se regăsesc mai multe Aree Naturale Protejate de Interes Național (RONPA), cum ar fi: RONPA 0002 Parcul Național Retezat, RONPA0511 Gemenele.

Diversitatea peisajelor fac din comuna Râu de Mori un loc ideal de recreere care oferă oportunități de explorare a unor zone de o mare puritate naturală.

În prezent în zona comunei Râu de Mori există 22 de trasee turistice pentru drumeții omologate în Munții Retezat structurate după cum urmează: -în funcție de gradul de dificultate: 13 trasee de dificultate mare, 5 trasee de dificultate medie și 5 trasee de dificultate mică; -în funcție de sezonabilitate: 10 trasee practicabile tot timpul anului și 11 trasee nerecomandate iarna.

Un loc deosebit în caracterizarea hidrologică a comunei Râu de Mori îl constituie lacurile naturale relict. Acestea își datorează geneza condițiilor optime ale acumulării și transformării zăpezilor în ghețari la altitudini de peste 1700 m cu mii de ani în urmă. Important de menționat este

existența unor grupări de lacuri într-o singură căldare complexă, de exemplu „Lacurile înșirate” din circurile Bucurei. Dintre lacurile de origine glaciară menționăm: Bucura, cel mai întins lac din Carpați; Zănoaga, cel mai adânc lac alpin; Zănoaga Bucurei cele mai originale și pitorești lacuri glaciare; Gemenele.

Totodată, regăsim aici și lacuri antropice: Lacul de acumulare Gura Apelor, care se întinde pe o lungime de 7 km și acoperă o suprafață de 420 ha; Lacul de acumulare Ostrovel, alimentat de apele colectate de Râul Mare din aval de barajul Gura Apelor și de apele din aval de captarea râului Râușor.

Edificii cultural industriale:

-Amenajarea Râul Mare – Retezat, este unul dintre marile proiecte hidroenergetice din istoria României. Investiția, amplasată la confluența râurilor Lăpușnicul Mare, Lăpușnicul Mic și râul Șes, în locul numit Gura Apelor, a vizat înființarea hidrocentralei Retezat, o construcție subterană de mare cădere (582,5 metri), cu volumul unei clădiri de 15 etaje. Rezultatul lucrărilor este spectaculos - Barajul Gura Apelor, înalt de aproape 170 de metri, din anrocamente, grohotiș, argilă, granit, roci stâncoase, este unul dintre cele mai mari din Europa.

-Barajul Lacul de acumulare Ostrov Mic, face parte din cele 10 acumulări importante de pe Râul Mare și este alimentat de apele râului Clopotiva și Râul Mare. Are un rol important în atenuarea viiturilor formate în Munții Retezat. Suprafața acumulării este de 89,10 ha.

Resurse turistice antropice sunt evidențiate și prin cele 18 monumente istorice încadrate în Lista Monumentelor Istorice dintre care: Cetatea cnezială a Căndeștilor (Cetatea de Colț), sat Suseni, monument istoric, categ. A, ansamblul cuprinde incinta fortificată și turnul locuință. Cetatea datează de la începutul secolului al XIV-lea. A fost ctitorită de cneazul Căndea. Cetatea Colț este una dintre cele trei cetăți de curte ale familiilor cneziale din Țara Hațegului la fel ca Cetatea Mălăiești și Răchitova.

-Curtea nobiliară a Căndeștilor, sat Râu de Mori, monument istoric, categ.A, ansamblul cuprinde curia Căndeștilor, capela și zidul de incintă. Curtea cnezială a familiei Căndea a fost construită în secolul al XIV-lea, pe ruinele unor vechi edificii romane. Materialele de construcție descoperite, evidențiază evoluția lor din preistorie, perioada romană, Evul Mediu;- Ansamblul bisericii "Pogorârea Sf. Duh", sat Ostrov, monument istoric, categ. B. Biserica construită în anul 1880 este succesoarea unei ctitorii medievale din piatră, menționată în anul 1360;- Schitul Colț sau Biserica cnezilor Căndea, sat Suseni, monument istoric, categ. A, construit din piatră brută, legată cu mortar amestecat cu cărămidă pisată, lăcașul, parte a unui complex monahal dispărut mai amplu, a fost ridicat, la începutul secolului al XIV-lea, cu câteva decenii înaintea cetății învecinate Colț.

Patrimoniu arhitectonic rural: Vâltoarea de apă , sat Ostrov; Morile de apă de pe râul Sibișel, sat Ohaba Sibișel. Pe vremuri, comuna Râu de Mori era renumită pentru morile de apă de unde i se trage și numele.

Diversitatea, volumul și valoarea resurselor turistice de pe teritoriul comunei Râu de Mori favorizează practicarea și dezvoltarea unor variate forme de turism, organizat sau individual. Prin amenajări specifice acestea se pot diversifica și adapta tendințelor din domeniu în permanentă schimbare, contribuind la crearea unei oferte turistice four season. În ceea ce privește tipurile de turism cu un potențial ridicat de dezvoltare menționăm câteva, fără a ne limita numai la acestea. Ecoturismul, este una dintre principalele forme de turism care se promovează la nivelul comunei, ținând cont de faptul că comuna Râu de Mori este parte integrantă a destinației ecoturistice Țara

Hațegului-Retezat, certificată de Ministerul Antreprenoriatului și Turismului din anul 2016. Drumețiile în zone cu natura nealterată, observarea păsărilor, expedițiile fotografice, observarea plantelor în ecosistemul lor natural sunt doar câteva dintre activitățile care atrag turiștii care preferă să viziteze medii naturale și culturale intacte.

Turismul montan, diversitatea și spectaculozitatea arealului montan oferind posibilitatea valorificării lui sub diferite forme: sporturi de iarnă practicate în zona de schi Râușor care oferă condiții optime de desfășurare datorită existenței pârtiei de schi omologate; drumeția montană; turismul de aventură, reprezentat, în special, prin alpinism, mountain-bike și zboruri cu parapanta. Turismul educațional, este realizat prin 3 trasee tematice amenajate. De asemenea, Geoparcul UNESCO reprezintă locul cel mai adecvat pentru cunoașterea geodiversității de către cei care îl vizitează, în mod special pentru educația geologică în natură a elevilor și studenților.

Turismul recreativ și de agrement, susținut de cadrul natural pitoresc, bioclimatul tonic stimulent creează condiții deosebit de favorabile pentru realizarea unor activități recreative.

Turismul de vânătoare și pescuit - gradul de împădurire ridicat și existența unui patrimoniu cinegetic valoros, permite organizarea de partide de vânătoare într-un cadru legislativ controlat și organizat fără a afecta echilibrul ecologic al speciilor, cu respectarea normelor în vigoare.

Ca subtipuri se menționează plimbările pe traseele de dificultate ușoară practicat de toate categoriile de turiști, indiferent de pregătirea fizică și de vârstă și turismul ecvestru care se bucură de o apreciere deosebită și este o posibilitate de petrecere a timpului liber din ce în ce mai căutată. Oferta evenimentelor din comuna Râu de Mori acoperă o gamă de domenii culturale și sportive, remarcându-se prin calitatea ei. An de an acestea atrag un număr tot mai mare de participanți atât din cadrul locuitorilor zonei, cât și turiști. Evenimentele consacrate, cu tradiție sunt: *“Zilele comunei”* Râu de Mori, luna iunie, eveniment cultural, social, artistic, sportiv și de divertisment organizat de către Primăria comunei Râu de Mori; *”Cupa Bolovanul”*, la Râușor, eveniment desfășurat la sfârșitul lunii aprilie care încheie oficial sezonul sporturilor de iarnă; *“Cupa Râușor”*, eveniment sportiv, competiție de ski montan care se desfășoară anual în luna Februarie; Trofeul *“Via Retezat”*, competiție sportivă anuală (luna iulie). În cadrul evenimentului se desfășoară probe precum: raid montan, orientare cu busolă și hartă, alergare montană, alpinism, probă culturală cu tematică montană, muzică, poezie, scenetă /satiră și umor; Memorialul *„Ioan Schiau”* este o competiție de schi alpin organizată în memoria alpinistului și salvamontistului Ioan Schiau, șeful Serviciului Salvamont Hunedoara în anii 1980, cel care a pus bazele pârtiei de schi de la Râușor. Comuna Râu de Mori se subscie arealului cultural, deosebit de valoros, al zonei Țării Hațegului, având un bogat fond etnografic și folcloric reprezentat de meșteșugurile locale, gastronomia, cântecele, dansurile și arta portului popular. Obiceiurile și tradițiile locale sunt strâns legate de calendarul religios și de ocupațiile specifice. Au rămas vii în prezent: obiceiuri de iarnă - *“călușerul”* și *“cerbul”*; obiceiuri de primăvară - *“strigarea peste deal”* și *“măsuratul oilor”*; obiceiuri de vară - *“încununarea bouului”*.

Cea mai importantă sărbătoare tradițională în satele din Țara Hațegului este nedeaa. Nedeile sunt o moștenire străveche a poporului român. Ele reprezintă un vechi obicei pastoral organizat, de regulă, pe platourile regiunilor muntoase, care constituie prilej de întâlnire, petrecere și târg. Cu ocazia acestor sărbători au loc spectacole de muzică și dansuri populare în aer liber și se organizează târguri de produse tradiționale.

Gastronomia reprezintă, fără doar și poate, unul din segmentele atractive ale patrimoniului cultural imaterial regional. Zona are o tradiție legată de anumite rețete/produse cu specific local

ca: răcitura ciobănească sau sloiul de oaie, produs specific stânelor; virșlii, produs preparat din carne de ied; zama de crumpeni, supă de cartofi cu legume, smântână și cârnați dreasă din plin cu boia de ardei; cotlete de Hațeg; cotlete de porc preparate cu ceapă, ardei gras, smântână, pătrunjel și slănină afumată; cornulețele umplute cu miere.

Producători locali de: cartofi bio – produse locale sat Ostrovul Mic; grâu bio - produse locale Râu de Mori; ouă “*Bocanii*” bio – produse locale sat Ostrovul Mic. Produsele comercializate de producătorii locali, sunt înregistrate la Agenția Națională a Zonei Montane sub marca ”*Probus Montan*”.

Promovarea localității se realizează prin intermediul web site-ului: <http://www.inforetezat.ro/> care oferă informații despre resursele naturale și antropice ale zonei, dar și despre locurile de agrement din localitate, precum și evenimente, programe turistice.

Documentația transmisă de Consiliul Local al Comunei Râu de Mori este în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr.852/2008 pentru aprobarea normelor și criteriilor de atestare a stațiunilor turistice, cu completările și modificările ulterioare și a fost aprobată prin Hotărârea Consiliului Local al Comunei Râu de Mori, județul Hunedoara, nr. 15/2023.

Localitatea Râu de Mori îndeplinește criteriile minime obligatorii pentru atestarea stațiunilor turistice de interes național și întrunește un punctaj de 105 puncte la criteriile suplimentare, față de de minimul de 90 de puncte necesare pentru atestarea ca stațiune turistică de interes local.

9. Zona turistică a comunei Șisești, județul Maramureș

Comuna Șisești este așezată în partea centrală a județului Maramureș la distanța de 11 km de Baia Mare și la 2 km de orașul Baia Sprie. Are în componența sa localitățile: Șisești, Dănești, Bontăieni, Negreia, Șurdești, Cetățele și Plopiș.

Comuna Șisești se învecinează cu orașul Baia Sprie în partea de nord-est, cu comuna Desești în nord, în partea de vest cu comuna Dumbrăvița, în partea de sud cu comuna Copalnic-Mănăștur, în partea de sud-est cu comuna Cernești iar în est cu orașul Cavnic și comunele Ocna Șugatag și Budești.

Este o străveche așezare a Maramureșului ce apare în primele documente ca proprietate a voievozilor de Maramureș, care-și întindeau stăpânirea jurisdicțională peste toată regiunea auriferă Baia-Mare. Primele atestări documentare privitoare la comuna Șisești și satele aparținătoare datează din secolele al XV-XVI-lea. Astfel, Șisești apare prima dată într-un document în anul 1411 împreună cu alte două localități: Șurdești și Dănești. Satele Negreia și Bontăieni sunt menționate prima dată într-un document în anul 1648, iar satul Plopiș, în anul 1583.

Satul Șisești a făcut parte din domeniul cetății Chioarului (Cetatea de Piatră), care se întindea de pe cursul Someșului Mijlociu, din zona Ileana – Răstolț, până pe culmea Munților Gutâiului. O listă nobiliară de la 1603 arată că acest domeniu cuprindea 83 de sate iobăgești și 14 sate nobiliare. Sub muntele Gutâi, în apropierea trecătorilor dinspre Maramureș, 3 sate aveau acest statut de sate libere: Șiseștiul, Șurdeștiul și Plopișul. Ele aveau și o funcție militară păzind trecătorile de la Baia Sprie și Cavnic de posibilele invazii venite dinspre nord.

Din punct de vedere morfologic cea mai mare parte a comunei aparține zonei nord-estice a Depresiunii Baia Mare, caracterizată de prezența rocilor vulcanice neogene, ce apar pe marginea acesteia și de formațiunile sedimentare miocene.

Relieful este variat, de la forme montane până la lunci. Zona înaltă este bine reprezentată de platoul vulcanic al munților Gutâi; de versantul sudic și vestic al vârfului Mogoșa; vf. Dără-bani;

vf. Hust; de piemonturile Săsarului, Negreia, Cetățele; dealurile Custura, Crucii, Muta Mare, Muta Mică, Ulmoasa, Mândra Vedere; luncile și terasele Șișeștiului, Șindreștiului și Cavnicului. Diversitatea peisajelor fac din comuna Șișești un loc ideal de recreere care oferă oportunități de explorare a cadrului natural.

- Canionul Pietricea - este situat în localitatea Bontăieni, fiind un scurt dar spectaculos defileu tectonic în dacitele de Piatra Roșie.

- Mândra Vedere - măgură constituită din dacite/riolite de Dănești, important punct de belvedere asupra localităților de pe rama depresiunii Baia Mare.

-Cheile Dăneștiului – defileu vulcanic.

- Valea Izvorul Bulzului.

- Bulbucu Mic. La sud de Piatra Roșie și de drumul județean Baia Sprie-Cavnic se află o apariție de dacite de Piatra Roșie, intens afectată de eroziune, brodată de grohotișuri și „ornată” de prezența unor turnuri reziduale spectaculoase atunci când sunt admirate din apropiere.

- Piatra Roșie - este un perete vertical având o înălțime de cca 40 m. În partea vestică, în baza abruptului sunt prezente roci clastice cu elemente mixte.

-Pietrele Șoimului - stânci în versantul estic al vf. Mogoșa, situat pe stânga la intrarea în Cavnic, cu o morfologie mai deosebită (pereți stâncoși modelați în andezitele bazaltice glomeroporfirice aparținând complexului andezitelor de Mogoșa.

- Peștera lui Pinteia - se găsește în imediata apropiere a Pietrei Roșii, la vest de aceasta pe teritoriul satului Șurdești. se zice Peștera lui Pinteia pentru că de aici era supravegheat drumul dintre Baia Sprie și Cavnic.

Două Situri de Importanță Comunitară incluse pe Lista siturilor rețelei Natura 2000 includ suprafețe din teritoriului administrativ al comunei Șișești:

- Munții Gutâi - Suprafața sitului este de 28.406 hectare, cuprinse altitudinal între 289 și 1428 metri, cu o medie altitudinală de 894 metri; Situl se încadrează în regiunea biogeografică continentală și alpină, cuprinzând Munții Gutâi. Extremitatea vestică a sitului este mărginită de valea Pârâului Firiza.

- Gutâi – Creasta Cocoșului are o suprafață de 50 ha. din care: zona stâncoasă 3,2 ha., pădure 36,5 ha. Rezervația este situată la o altitudine medie de 1200 m, punctul cel mai înalt al Crestei are 1450 m.

Ape sulfuroase

Băile Dănești reprezintă fosta stațiune balneară din zona „*Fisculaș*”, situată în extremitatea estică a Depresiunii Baia Mare, la o depărtare de 8 km de Baia Sprie, la 15 km față de municipiul Baia Mare și la altitudinea de circa 350 m, sub dealul Mândra Vedere. Aici apar surse hidrominerale sulfuroase, bicarbonatate, clorosodice, sulfatate și hipertone, având o mineralizație totală între 1,6-4,4 g/l, folosite în cura balneară.

Nu mai puțin de 8 trasee turistice montane traversează teritoriul comunei, obiectivele vizate fiind situate în masivele Mogoșa și Gutâi.

- Tarnița Arșiței – Vârful Mogoșa;

- Cavnic – Complex Hotelier Turist Șuior, Lac Cota 1000 (Căsuța Mogoșa);

- Șișești – Pleșa – Custura - Lacul Bodi (Cabana Mogoșa);

- Dănești – Pula Calului;

- Cavnic - V. Șuiorului - Poiana Mlejnița - Jgheabul Mic- Platoul Gutâiului;

- Creasta Cocoșului - V. Hopsia – Mara;

- Pasul Gutâi – Creasta Cocoșului – Pasul Neteda

Locuirea zonei Șişești a început foarte devreme, încă din neolitic și a continuat apoi de-a lungul mileniilor. Cunoștințele încă lacunare nu permit deocamdată concluzii cu privire la continuitățile de locuire. Ele pot doar să fie bănuite, dacă raportăm evoluția locală la dezvoltarea pe spații mai întinse. Piese sunt interesante din toate punctele de vedere începând cu înregistrarea lor în Repertoriul arheologic al județului Maramureș care, printre altele, stă la baza planificării viitoarelor săpături arheologice.

Siturile arheologice de pe teritoriul comunei Șişești înscrise în Repertoriul Arheologic Național sunt următoarele: Topor de la Cetățele – Dâmbu Florenilor; Locuirea de la Cetățele – La Parhon; Locuirea medievală de la Cetățele – Valea Caselor; Tezaur monetar de la Cetățele – la Ursutiu.

Vasile Lucaciu afirmă că pe teritoriul localității au funcționat numeroase mine, ale căror urme nu mai puteau fi recunoscute la sfârșitul secolului XIX. La aproximativ 4 km nord-est de localitate, în punctele Pădurea Satului și Coasta Parăștii, au fost identificate totuși recent două lucrări miniere vechi, foarte probabil medievale, denumite de localnici Băile Cojocarului, respectiv Băile lui Moale Ion.

Monumente de arhitectură: Ansamblul Bisericii „*Adormirea Maicii Domnului*”, cuprinde 4 monumente și se află în același sit cu Complexul Muzeal Vasile Lucaciu. Cele patru monumente sunt: Biserica Unirii Tuturor Românilor „*Adormirea Maicii Domnului*”, Absida Bisericii de lemn, Pavilionul Unirii tuturor românilor și Foișorul „*Izvorul Românilor*”. Acestea datează din 1675 până în 1890 și sunt situate în centrul satului Șişești; Biserica Unirii Tuturor Românilor „*Adormirea Maicii Domnului*”. Biserica greco-catolică din Șişești a fost construită de preotul greco-catolic Vasile Lucaciu - luptător pentru drepturile românilor din Transilvania; Absida Bisericii de lemn. Monumentul de arhitectură, absida bisericii de lemn, din Șişești, datează din 1675. Este tot ce a mai rămas din vechea biserică de lemn „*Izvorul românilor*”; Pavilionul Unirii tuturor românilor. Complexul spiritual „*Muzeul memorial Vasile Lucaciu*” mai deține și pavilionul de adunare a românilor sau pavilionul de vară; Casa de lemn „*Vasile Lucaciu*”, așezată pe amplasamentul actual în anul 1922, casa, acoperită cu șindrilă, este simplă și modestă, totuși spațioasă și confortabilă, devenită în 1981 casă memorială; Biserica de lemn „*Sf. Arhangheli Mihail si Gavril*”, UNESCO, este o construcție ridicată la sfârșitul secolului al XVIII – lea. Situată în zona Chioarului, aceasta este rezultatul influenței bisericilor din Maramureș atât ca și configurație volumetrică, cât și ca siluetă și monumentalitate, dar și a bisericilor specifice pentru Transilvania de Nord, interpretate adesea într-o formulă originală; biserica de lemn „*Sfinții Arhangheli*” din Șurdești este un exemplu tipic pentru bisericile de lemn din Maramureș, cu acoperiș dublu. Este înscrisă în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO. Turnul clopotniță măsoară 54 de m înălțime, de trei ori mai mare decât lungimea edificiului; Casa Dăscăliței este o casă situată în satul Bontăieni, fiind locul unde a trăit prima învățătoare calificată care a predat în satele Comunei Șişești.

Sărbătorile creștine, ținute cu sfințenie, prin post și rugăciune, se împletesc aici cu ritualuri și credințe populare: obiceiuri de găsimire a ursitului, de alungat dhuri rele, obiceiuri pentru a avea recoltă bogată și căsnicie trainică și altele atâtea și atâtea, creând o lume fascinantă și miraculoasă. O sărbătoare care este specifică doar în comuna Șişești este „*Udătoriul*” din Șurdești și este una dintre cele mai importante sărbători tradiționale din Țara Chioarului dar și din Județul Maramureș. Este reprezentativă pentru zona folclorică a Țării Chioarului și are loc în a doua zi de Paști, fiind o sărbătoare ancestrală dedicată muncii.

Evenimente: Campionatul Mondial de Tineret la orientare în alergare, competiție ce se află la a doua ediție și la care au participat 35 de națiuni, însumând peste 600 de sportivi; Festivalul "Udătoriul", aflat la cea de-a XXIII-a ediție; Joc pe fiscuș la Hanul Teilor.

Promovarea localității se realizează prin intermediul web site-ului primăriei: www.comunasisești.ro/index.php/sisești/prezentare care oferă informații despre resursele naturale și antropice ale zonei, dar și despre locurile de agrement din localitate, precum și evenimente, programe turistice.

Documentația transmisă de Consiliul Local al Comunei Șișești este în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr.852/2008 pentru aprobarea normelor și criteriilor de atestare a stațiunilor turistice, cu completările și modificările ulterioare și a fost aprobată prin Hotărârea Consiliului Local al Comunei Șișești județul Maramureș nr. 69/03.11.2022.

Comuna Șișești îndeplinește criteriile minime obligatorii pentru atestarea stațiunilor turistice de interes național și întrunește un punctaj de 100 puncte la criteriile suplimentare, față de de minimul de 90 de puncte necesare pentru atestarea ca stațiune turistică de interes local.

10. Comuna Ieud, județul Maramureș

Comuna Ieud, străveche așezare a Maramureșului, este un ținut istoric și legendar, fiind un adevărat muzeu în aer liber. Remarcabil prin frumusețea și varietatea peisajului, Ieudul este o localitate păstrătoare a unor valori tradiționale, etnografice și folclorice de excepție. Ca unitate administrativ-teritorială, aceasta este constituită dintr-o singură localitate, fiind situată geografic în partea de nord-vest a României, în partea centrală a județului Maramureș, la 88 km de municipiul Baia Mare și la 45 km de municipiul Sighetu Marmăției, la poalele Munților Țibleș. Localitatea, face parte din categoria comunelor mici, fiind situată în centrul județului Maramureș, pe Valea Izei, între Sighet, Vișeu și Borșa, pe o vale îngustă a râului Ieudișor din zona munților Țibleș.

Accesul în comuna Ieud se realizează pe cale rutieră, pe traseul drumului județean DJ 186C care străbate comuna, Ieudul fiind așezat la sud de DJ186 Vadu Izei – Săcel, intersecția de la intrarea în Bogdan Vodă. Distanța față de drumul european E58 este de 30 km. Distanța față de drumul național DN18 este de 20 km. Din Baia Mare se poate ajunge cu mașina pe drumul național DN18 până în Baia Sprie, apoi pe drumul județean ce leagă Baia Sprie de Bârsana, iar mai apoi pe DJ196 Vadu Izei - Ieud. Dinspre Cluj se poate ajunge prin Săcel, dinspre Sighetu Marmăției prin Vadu Izei, iar dinspre Bistrița, pe Valea Izei.

Din punct de vedere istoric, Ieudul aparține de regiunea etnografică și istorico-geografică cunoscută sub numele de „Țara Maramureșului” sau „Maramureșul Voievodal”, localitatea fiind atestată documentar în anul 1365, ca domeniu al voievodului Balc, nepotul lui Dragoș Vodă. Documentul din 2 februarie 1365 dat de Ludovic I, regele Ungariei, lui Balc și fraților săi (fii ai lui Sas și deci nepoți ai lui Dragoș, primul domn al Moldovei) conține prima menționare a Ieudului. Totodată, acest document confirmă independența Moldovei lui Bogdan întemeietorul față de Ungaria.

Datorită poziției sale geografice, satul Ieud beneficiază de un cadru natural de excepție, întreaga localitate fiind situată integral într-o arie naturală protejată, de mare importanță: Situl Natura 2000- ROSCI 0264 Valea Izei și Dealul Solovan). Aria naturală se află în partea central-nordică a județului Maramureș, pe teritoriile administrative al comunelor: Băiuț, Bârsana, Bogdan Vodă, Botiza, Budești, Călinești, Groșii Țibleșului, Ieud, Lăpuș, Moisei, Oncești, Poienile Izei,

Rozavlea, Săcel, Șieu, Strâmtura și Vadu Izei; și pe cel al orașelor Dragomirești, Sighetu Marmăției și Săliștea de Sus.

Cadrul natural de excepție - Fiind o localitate de deal piemontan – peste 400 m altitudine, îi conferă acesteia competențe distinctive privind potențialul natural și valorificarea acestuia în scopul dezvoltării durabile prin turism, dispunând de un important potențial natural, cu o atractivitate aparte, cu peisaje și locuri de agrement deosebite, mai mult de 62% din suprafața administrativă fiind împădurită, așezarea, peisajul și climatul, alături de expunerea versanților recomandă Ieudul pentru dezvoltarea turismului de drumeție, ecoturism, cicloturism ș.a.

Valențele naturale deosebite ale localității sunt completate și multiplicare exponențial de competențele distinctive ale capitalului antropic, istoric, etno-folcloric, cultural și religios, care recomandă Ieudul pentru dezvoltarea mai multor forme de turism: cultural, religios, ecumenic, agroturism, gastronomic și de relaxare. Dar centru de greutate al comunei Ieud este marcat de unicitatea și originalitatea autenticului tradițional, de valoarea și ospitalitatea locuitorilor acestor meleaguri.

Biserici de lemn monument:

Prima biserică din localitatea Ieud a fost construită de voievodul Balc, pe proprietatea sa, în anul 1364. Biserica a fost ridicată din lemnul de brad existent pe locul respectiv. Fiind construită pe un mic deal, biserica avea să se numească *"Biserica din Deal"*, pe lângă numele ctitorului *"Biserica lui Balc"*, denumiri folosite și în zile noastre.

Datorită faptului că numărul creștinilor din Ieud s-a mărit, în 1912, se construiește o nouă biserică, în partea stângă a râului Ieudișor, aproape în centrul satului, numită *"Biserica din Șes"*, care, datorită dimensiunilor impresionante a primit numele de *"Catedrala din lemn"* de la Ieud.

Cele două biserici din Ieud, care fac parte și din Ruta Națională a *"Bisericilor de Lemn din România"* sunt deosebit de valoroase și frumos proporționate, construcții realizate în stil maramureșean din lemn de brad. În cele două biserici s-au păstrat cărți de o deosebită valoare pentru istoria scrisului românesc: *"Codicele de la Ieud"* în care sunt cuprinse și trei manuscrise în limba română, fixate în timp la 1391 sau 1395 6; un Ceaslov tipărit la 1715 la Târgoviște; un liturghier datând de la 1759, tipărit la Iași; un penticostar tipărit la București în 1743.

"Manuscrisul de la Ieud", cea mai veche carte religioasă românească, care datează din 1391 – 1392, a fost descoperit în podul bisericii vechi. Exemplarul original se află astăzi la Biblioteca Academiei Române. Biserica de lemn *"Ieud Deal"* a fost inclusă în anul 1999 în Patrimoniul Mondial UNESCO, fiind apreciată ca un monument de însemnată valoare, iar după unele păreri prestigioase și avizate în domeniu, ca una dintre cele mai valoroase din grupul celor 8 biserici din lemn din Maramureș, care fac parte din Lista Monumentelor UNESCO.

Mănăstirea Ieud cu hramul *"Sfinții Trei Ierarhi"*, înființată în anul 2003, iar după unele izvoare, specialiștii cred că aici a mai existat o biserică de lemn (în partea de sud-est a localității) ce a fost construită între secolele al XI – lea și al XII – lea., urme ale vechii Mănăstiri datând din secolul al XIV-lea fiind vizibile și astăzi, ca vestigii ale fundamentului acestei construcții monahale părăsite la 1860.

Muzeul satului Ieud – cunoscut ca Muzeul Pleș si/sau Muzeul etnografic Ieud

Amenajat într-o fostă gospodărie țărănească, muzeul cuprinde o colecție de obiecte de port popular și unelte specifice acestei zone. Gospodăria, transformată în muzeu viu, reproduce pe un perimetru mic un întreg univers al vieții din Ieud, cu arhitectura lemnului, organizarea

gospodăriei, îmbrăcarea și decorarea casei în stil tradițional maramureșean, cu obiecte ancestrale, legate de ciclul vieții și ocupațiile localnicilor, toate păstrate cu sfințenie.

Ieudul este o localitate cu structură tradițională, în cadrul căreia s-au păstrat câteva exemple de arhitectură țărănească în lemn (case și porți sculptate, precum și instalații țărănești). În localitate există gospodării care mai păstrează și folosesc și astăzi instalații tradiționale (moară, piuă, vâltoare), o dovadă de necontestat a geniului artistic și ingineresc al locuitorilor acestor meleaguri. De asemenea, localitatea se remarcă prin bogatul fond etnografic, o adevărată expoziție în aer liber, unde produsele artizanale (țesături, cergi și carpete de lână) sunt expuse cu mândrie în casele localnicilor, în camera de zestre și pe gardurile gospodăriilor în timpul verii, pentru aerisire sau înaintea principalelor sărbători religioase, când sunt spălate și uscate.

În localitatea Ieud se pot practica mai multe forme de turism, dintre care: turismul rural și agroturismul, turismul cultural, turismul ecumenic, turismul științific, ecoturismul, turismul în natură, turismul de aventură, turismul de vânătoare și pescuitul sportiv, drumeții montane etc.

Printre punctele tari ale zonei se numără și existența evenimentelor culturale și de tradiție, în special cele organizate cu ocazia sărbătorilor religioase de peste an (Crăciun, Anul Nou, Paști etc), șezători, serbări câmpenești sau festivaluri cu ocazia zilelor comunei, organizate anual la Ieud, atât în aer liber, cât și în căminul cultural din localitate; ”*Ruptul sterpelor*” se desfășoară la sfârșitul lunii mai și este legat de ocupația de ”*păstorit*”; Întâlnire cu fiii satului ”*Ieudeni la ei acasă*”, ”*Codicele de la Ieud*”, se desfășoară în primul weekend după 15 august și este unul dintre cele mai importante evenimente ale comunității ieudene; Festivalul primăverii, are loc în luna aprilie și este oglindită viața maramureșeană în artă.

Promovarea localității se realizează prin intermediul web site-ului primăriei: <https://comuna-ieud.ro/comuna/obiective-turistice/> și prin cele două centre de informare turistică care oferă informații despre resursele naturale și antropice ale zonei, dar și despre locurile de agrement din localitate, precum și evenimente, programe turistice.

Documentația transmisă de Consiliul Local al Comunei Ieud este în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr.852/2008 pentru aprobarea normelor și criteriilor de atestare a stațiunilor turistice, cu completările și modificările ulterioare și a fost aprobată prin Hotărârea Consiliului Local al Comunei Ieud , județul Maramureș, nr. 1 din 17.01.2023.

Localitatea Ieud îndeplinește criteriile minime obligatorii pentru atestarea stațiunilor turistice de interes național și întrunește un punctaj de 125 puncte la criteriile suplimentare, față de de minimul de 90 de puncte necesare pentru atestarea ca stațiune turistică de interes local.

11. Orașul Broșteni, Județul Suceava

Orașul Broșteni este poziționat în sud-vestul județului Suceava, la granița cu județele Neamț și Harghita, în partea de sud-est a bazinului Dornelor, pe cursul mijlociu al râului Bistrița, împrejmuit de munții Bistriței și munții Stânișoara. Este format din localitatea Broșteni (reședință) și localitățile componente: Hăleasa, Lungeni și Neagra, Cotârğași, Dârmoxa, Frasin, Holda, Holdița și Pietroasa.

Orașul Broșteni se află în aria de influență urbană a municipiului Vatra Dornei, fiind situat la o distanță de 52 km de acesta.

Localitatea se învecinează la nord cu comunele Crucea și Ostra din județul Suceava, la sud comuna Bilbor din județul Harghita, la est comuna Borca din județul Neamț iar la vest comuna Panaci din județul Suceava.

Principala cale de acces rutieră este D.N. 17 B care traversează localitatea și face legătura cu orașele: Vatra Dornei, Piatra-Neamt, Bicz, Tg. Neamt.

Legătura cea mai apropiată cu reședința de județ, municipiul Suceava ce se află la 100 km depărtare, se face pe pe D.J. 177A peste vârful Puzdra. Acest drum asigură accesul și spre alte localități importante ale județului cum ar fi orașele Gura-Humorului, Frasin și Câmpulung Moldovenesc.

Vechimea localității se pierde în negura vremii, neexistând date certe legate de primele așezări din această zonă. Atrăși de poziția strategică a locurilor ce le oferea adăpost împotriva năvălirilor din afară sau a imixtiunii autorităților în viața lor, având la îndemână materiale de construcție, lemnul pădurilor și rocile, precum și posibilitatea de a-și obține hrana, creșterea animalelor, vânat, pescuit, locuitorii au întemeiat așezări stabile în poiene, pe terase și în luncile înguste ale Bistriței, care au constituit nucleul localităților de astăzi.

Cadrul natural al orașului este strâns legat de valea Bistriței. Acest hidronim de origine slavă desemnează o apă repede, vijelioasă și este des întâlnit pe teritoriul țării noastre.

Cei mai vechi locuitori se pare ca au fost dacii liberi care au putut scăpa de dominația romană. Acolo unde informațiile arheologice și documente lipsesc sau sunt deficitare, toponimia devine mărturie și conservă amintirea așezărilor, distruse pe măsura trecerii timpului. Astfel se păstrează nume de locuri ca Măguricea, Runc, Podirei sau Preluci. Numele satelor: Cotârğași, Neagra, Dârmoxa, Pietroasa derivă de la hidronimele cu aceleași nume, de-a lungul cărora sunt așezate. Satul Lungeni derivă de la numele locuitorilor care l-au întemeiat, care s-au așezat aici, și anume, familia Lungu.

Cea mai veche mențiune documentară care se referă direct la zona Broștenilor este documentul dat de domnitorul Moldovei, Moise Movilă la 26 octombrie 1630, reprodus mai apoi și de N. Iorga.

Din punct de vedere geomorfologic zona aparține Munților Bistriței, Masivul Grințieșu. Teritoriul orașului se suprapune pe următoarele masive: -partea de N pe Masivul Rarău și pe Masivul Dârнару; -partea de V-NV pe Masivul Călimănel; -partea de centru - V pe Masivul Omu; -toată partea centrală pe Masivul Grințieșu Mic; -partea de E pe Masivul Budacu.

Configurația reliefului din zona orașului este muntos - înaltă, predominantă fiind munții care acoperă 85% din teritoriu, un procent de 12% fiind zonă de deal și doar 3% teren arabil.

Versantul drept al Bistriței este acoperit cu vegetație arboricolă constituită printr-o pădure de rășinoase, pajiști și poiene, fapt ce diminuează fenomenele erozionale.

Vârfurile montane mai înalte sunt Grințieșul – 1754 m, Pietrosul – 1702 m, Jireapărul – 1607 m și Barnarul – 1699 m. Panta medie este de 25° și variază între 5° și 40°, rareori apărând pante accidentate și abrupte.

Rețeaua hidrografică este caracteristică regiunilor muntoase. Orașul este străbătut de la un capăt la altul de Râul Bistrița, în care se varsă pârâiele: Barnar, Holda, Holdița, Neagra, Negrișoara, Cotârğași.

Cel mai important pârâu este Neagra care formează axul hidrografic al bazinului în lungime de 50 km. Pârâu Cotârğași în lungime de 9 km formează axul hidrografic al bazinului situat pe versantul stâng al Bistriței. Geologia localității cuprinde fâșia cea mai vestică a Carpaților Orientali, respectiv fâșia cristalină și fâșia flișului. Morfologia terenului asigură o scurgere rapidă a apelor meteorice, care sunt drenate de către cursurile de apă ce străbat perimetrul.

Sub aspectul compoziției chimice, apele din cadrul perimetrului intră în clasa apelor bicarbonatate. Un studiu realizat în 2020 despre ape minerale din Bazinul Dornelor arată că în zona Broșteni există zăcăminte de ape minerale - ape carbogazoase și sulfuroase.

Apele carbogazoase sunt apele minerale cu un conținut mic de CO₂ liber (circa 1 g/l), în Bazinul Dornelor fiind identificate 103 iviri de ape carbogazoase, dintre care 91 sunt izvoare naturale iar celelalte sunt rezultate din foraje sau lucrări miniere. Din punct de vedere chimic, sunt ape bicarbonatate calcice magneziene sau alcaline, având drept componenți principali CO₂, N₂, O₂, gaze rare etc. Dintre izvoarele sulfuroase pot fi valorificate pentru o cură internă izvoarele sulfuroase de la Broșteni, în Bazinul Dornelor fiind identificate 37 de astfel de izvoare.

Cadrul natural este favorabil practicării drumeției montane. Traseele turistice montane sunt:

- Broșteni - șaua Arșița Rea (1230 m) — sub vârful Găina (1348 m) — șaua Dosul Muntelui (1240 m) — vârful Șlopățul (1695 m) — vârful Budacu (1859 m) — șaua Cristișor (1503 m) — șaua Țibles (1569 m);

- Broșteni - Vârful Grințies - 1.754 m (Munții Bistriței).

Orașul Broșteni și împrejurimile dețin un potențial turistic deosebit, păstrând din atmosfera unui oraș liniștit și promovând imaginea unui loc de poveste, cu un farmec aparte, dar și de patrimoniul construit de-a lungul istoriei orașului, muzee, biserici, monumente, care constituie patrimoniul cultural de mare valoare și importanță regională și națională, la aceasta adăugându-se elementele de patrimoniu imaterial (tradiții, obiceiuri, gastronomie, etc.).

-Biserica din lemn Sfântul Nicolae din Broșteni – cunoscută și sub denumirea de Biserica Muzeu „*Ion Creangă*”, care datează din anul 1779. Este construită din lemn de brad cu întărituri din lemn de tisă și cuie forjate de meșteri fierari. Planul este în formă de cruce, caracteristic bisericilor din lemn din zona Maramureșului, care se găsește și la bisericile de pe valea Bistriței. Are un pridvor deschis, în formă pătrată, cu ușorii sculptați care se păstrează și astăzi. Interiorul are lungimea de 13,50 m și lățimea de 5 m, în dreptul stranelor.

În trecut a avut dublu rol, de biserică parohială și școală. Biserica a fost folosită ca biserică de enorie, până aproape în 1900 și are importanță, în afară de vechimea ei, și pentru faptul că aici a învățat marele nostru povestitor Ion Creangă sub îndrumarea învățătorului N. Nanu, a cărui mormânt se află în fața biseriței. Astăzi lăcașul de cult adăpostește câteva piese de muzeu cu vechime de peste 200 de ani, precum și icoane pictate pe lemn de renumiții pictori Tătărescu, Grigorescu și Tonița. Biserica este monument istoric și a fost inclusă în Ruta Națională a Bisericilor de Lemn și premiată în cadrul concursului Destinații ale Turismului Cultural Durabil 2021.

- Casa administratorilor Domeniilor Coroanei – casa a fost construită în anul 1895 în perioada în care Broșteniul era proprietatea regelui Carol I.

- Școala din Holda, a fost construită în 1905 cu cheltuiala învățătorului S. T. Kirileanu, fiu al satului și servește și astăzi ca local de școală pentru elevii din acest sat.

- Piatra „*Ion Creangă*” – piatră simbolică ce face referire la scena din opera „*Amintiri din copilărie*” în care casa Irinucai este dăruită de un bolovan.

Inscripțiile runice de pe muntele Goia - În satul Cotârğași, pe muntele Goia, sunt două piscuri de piatră pe care bătrânii le denumeau „*bouri*”. Pe aceste pietre există unele semne incizate și unele scrieri ale căror caractere nu au putut fi descifrate din cauza eroziunii lor în timp. Bătrânii spun că ele reprezentau pietrele de hotar între braniștea mănăstirii Voroneț și cea a mănăstirii Slatina.

"*Piatra scrisă*" de pe Muntele Goia - a fost o piatră de formă paralelipipedică, având lungimea de aproximativ 3 metri, înălțimea de aproximativ 2 metri și lățimea de 1,5 metri. Piatra are inscripții runice însă, din păcate ea a fost aruncată în aer și în astăzi se mai păstrează bucăți de stâncă unice, pe care se pot desluși încă vechile inscripții.

- Crescătorie de cerbi de la Dârmoxa, situată în satul Dârmoxa, la cota 1250 m, în Munții Bistriței, în Poiana Cerbilor. În acest loc de poveste, cerbi și căprioare se pot admira dintr-un observator special amenajat. În complexul de la Dârmoxa se pot degusta preparate tradiționale. Tot aici a fost amenajată și o tiroliană.

- Căminul Cultural Principele Nicolae, este o construcție cu parter și etaj, în stil elvețian cu unele influențe autohtone, cu terasă la parter și balcon larg, deschis la etaj. Pe parcursul timpului a suferit modificări interioare ea servind ca sediu unor instituții ce au existat în Broșteni.

- Monumentul eroilor din Broșteni, construit în 2003 în fața liceului, pe DN 17B. La baza frontispiciului sunt trecuți 106 eroi căzuți în Primul Război Mondial.

- Biserica din piatră Sf. Nicolae, în care Regele Ferdinand I, Regina Maria, Regele Carol I și Regina Elisabeta sunt pictați în mărime naturală.

- Clădirea Primăriei Broșteni - clădirea care datează din anul 1880.

Alte atracții turistice: pistă de tubig - care funcționează atât vara cât și iarna, patinoar - deschis pe perioada sezonului rece, tiroliene - 2 tiroliene funcționează în Poiana Cerbilor de la Dârmoxa, izvoare de apă pucioasă zona Neagra, izvorul de apă minerală zona Neagra, păstravării, meșteșugari (țesători, pielari, tăbăcari, aplicultori, meșteșugari în prelucrarea lemnului rotund și a produselor finite), fond de vânatoare și pescuit.

Sărbători și tradiții cu specific local: - Ziua Orașului Broșteni, se organizează în fiecare an în perioada august-septembrie;- Festival de obiceiuri și tradiții de iarnă;- BroFest - festival care are loc vara; - Hramurile satelor, bisericilor și mănăstirilor.

Potențialul turistic al zonei se reflectă în condițiile deosebit de favorabile oferite pentru practicarea unei game variate de forme: turismul cultural și ecumenic, turism activ, turism gastronomic, turism de evenimente, de agrement și recreere, istoric, de afaceri și de tranzit, sportiv, turism de poveste, ecoturism etc.

Documentația transmisă de Consiliul Local al Orașului Broșteni este în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr.852/2008 pentru aprobarea normelor și criteriilor de atestare a stațiunilor turistice, cu completările și modificările ulterioare și a fost aprobată prin Hotărârea Consiliului Local al Orașului Broșteni , județul Suceava nr. 25 din 30.03.2023.

Localitatea Broșteni îndeplinește criteriile minime obligatorii pentru atestarea stațiunilor turistice de interes național și întrunește un punctaj de 160 puncte la criteriile suplimentare, față de de minimul de 90 de puncte necesare pentru atestarea ca stațiune turistică de interes local.

12. Comuna Fârdea, județul Timiș

Comuna Fârdea este situată în extremitatea estică a județului Timiș, la poalele munților Poiana Ruscă, la o distanță de 114 km de municipiul Timișoara, 32 km de municipiul Lugoj și la aproximativ 15 km de vârful Padeș, cel mai înalt vârf al Munților Poiana Ruscă (1374 m).

Astfel, comuna se află situată în piemontul Munților Poiana Ruscă, într-un areal care coroborează plaja celui mai mare lac din vestul României – lacul de acumulare Surduc – cu dealurile împădurite, poienile, văile și culmile munților Poiana Ruscă din Carpații Occidentali, dând naștere unui imens amfiteatru natural ce se diluează în preajma luncilor Timișului și Begăi.

În componența comunei intră următoarele sate: Fârdea - reședința de comună - , Gladna Română, Gladna Montană, Zolt, Drăgsinești, Mâtnicul Mic și Hăuzești. Față de reședința comunei satele sunt situate la distanțe variind între 3,1 km (Hăuzești) și 9 km (Zolt).

Comuna Fârdea reprezintă un nod rutier foarte important pentru partea de est a județului Timiș fiind situată în vecinătatea zonei de confluență cu județele Caraș-Severin și Hunedoara.

Cea mai importantă cale de acces spre localitate o reprezintă autostrada A1 care leagă localitatea Fârdea atât de Timișoara, la o distanță de condus de aproximativ 50 de minute, cât și de București, pe direcția Sibiu. Rețeaua de drumuri a comunei este racordată la drumul național DN 68A, Lugoj – Deva, prin care are acces la magistrala E70 (Timișoara-Drobeta Turnu Severin) și E68 (Szeged-Arad-Brașov).

Prima atestare documentară a localității apare într-o diplomă maghiară, în anul 1361 cu numele de Turd.

Din punct de vedere natural în județul Timiș, lacul Surduc reprezintă una dintre cele mai mari atracții de turism, fie că vorbim de iubitorii de turism activ, ecoturism sau agrement.

Teritoriul administrativ al comunei Fârdea se întinde în zona geografică situată la poalele Munților Poiana Ruscă determinând posibilități nelimitate de petrecere a timpului liber pentru turiști și vizitatori, dar și pentru dezvoltarea de activități de ecoturism, drumeții și ciliturism.

Rezervația Naturală Lacul Surduc - este o arie protejată mixtă care conservă între limitele sale numeroase elemente de biodiversitate și se constituie într-o destinație preferențială pentru iubitorii de ecoturism. Acestea i se adaugă zece tipuri de habitate naturale, păduri ilirice de stejar cu carpen, pajiști uscate seminaturale și faciesuri cu tufărișuri pe substrat calcaros , comunități de lizieră cu ierburi înalte, higrofile , fânețe montane, tufărișuri, o gamă diversă de faună și o floră diversificată, specifică zonei

Poiana Ruscă. Rezervația Naturală Lacul Surduc este o rezervație de interes național. Având o suprafață de apximativ 460 de hectare, apa lacului nu îngheață, ceea ce creează condițiile necesare pentru supraviețuirea pe timp de iarnă a mii de păsări acvatice, iar primăvara creează un spectacol inedit odată cu înflorirea nuferilor. În anul 2019 a fost achiziționat un catamaran electric cu o capacitate de 12 locuri și oferă iubitorilor de natură posibilitatea de a efectua plimbări pe suprafața lacului și de a admira Rezervația Naturală Lacul Surduc.

Pe teritoriul comunei se fac drumeții, pe trasee amenajate, cum ar fi : Localitatea Fârdea – Brainul Mare-Cabana “Căpriorul”, 13 km, traseu ușor, potecă și drum de pădure, diferența de nivel, 700 m și Gladna Română-Cabana “Căpriorul”-Vârful Padeș, 10,3 km + 6,2 km.

Resurse turistice antropice:

- Biserica veche din Zolt este monument istoric, construită din stejar pe o fundație de piatră, în anul 1775. Tradiția transmisă din generație în generație, spune că a fost cumpărată din Gladna și adusă aici, valoarea ei istorică constând în vechime, trăinicie, aspect dominant, picturi murale și icoane. Localitatea Zolt este așezată într-o vale pitorească înconjurată de dealuri și păduri și era amintită la 1454 ca fiind proprietatea lui Ioan Huniade. Biserica de lemn a fost construită în secolul al XVIII-lea. Are planul simplu de tip navă, care se termină spre răsărit cu absida poligonală. Este construită din bârne de stejar și acoperită cu șindrilă, iar fundația este din piatră. Pereții, lucrăți numai cu barda, sunt îmbinați prin cheotori și cuie de lemn și nu sunt tencuiți la exterior.

- Biserica din Gladna Română - cea mai veche biserică dintre satele comunei este cea din Gladna Română (anul 1646) vândută credincioșilor din Zolt. A doua biserică a fost construită în anul

1796, fiind demolată după o sută de ani și vândută locuitorului Ioan Daminescu. În anul 1896 s-a construit actuala biserică pe un fundament din piatră cu ziduri din cărămidă arsă, în stil baroc. Preot paroh a fost Ioan Neagu. În decursul timpului a suferit mai multe transformări și renovări. Hramul bisericii este “Adormirea Maicii Domnului”.

- Biserica din Mâtnicul Mic este situată în mijlocul satului, de la jumătatea secolului al XIX-lea. Biserica veche din lemn atestată documentar în anul 1900 a fost demolată în anul 1985. Pe același amplasament s-a zidit o nouă biserică de cărămidă pe fundația din piatră și ciment, fiind acoperită cu țiglă.

- Biserica din Fârdea este atestată documentar în anul 1743 și se știe că era pe “Dealul Bisericii” spre Hăuzești. Actuala biserică a fost zidită în anul 1850 prin osteneala credincioșilor conduși de preotul Dionise Petru și a episcopului Toma Velconi. Hramul bisericii este “Pogorârea Sfântului Duh”. Actuala biserică din Hăuzești, filie a parohiei Fârdea, a fost construită în 1883 și pictată în 1957 de către pictorul Victor Jurca din Lugoj. Hramul bisericii este “Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril”.

- Mănăstirea Adormirea Maicii Domnului din Fârdea.

De asemenea, în localitate se organizează evenimente turistice, culturale cu caracter de repetabilitate pe bază de calendar precum: Aeronautic-Show deasupra Lacului Surduc - unul dintre cele mai mari și importante evenimente cu participare internațională. Evenimentul s-a derulat anual și s-a dezvoltat treptat, atrăgând atât iubitorii sporturilor aeronautice, cât și pe cei ai apei, prin diversitatea activităților organizate pe malul lacului și împrejurimi; Zilele Lacului Surduc - evenimentul reprezintă una dintre cele mai longevive manifestări organizate în comuna Fârdea, cu scopul de a promova obiectivele turistice din zonă, de a dezvolta și promova cicloturismul și turismul de weekend; Seri de pește la Surduc este un proiect care își propune să continue promovarea zonei din jurul lacului Surduc pe tot parcursul anului prin exploatarea potențialului gastronomic și a specificului zonei; Surduc Trophy – Traseu de cicloturism în jurul Lacului Surduc, eveniment destinat atât familiilor cu copii, cât și sportivilor profesioniști; Raliul Banatului, eveniment cu participare internațională. În ultimii ani, localitățile Fârdea, Drăgsinești, Mâtnicu Mic au devenit locații tradiționale deja pentru găzduirea unor probe speciale ale Raliului Banatului, etapă în cadrul Campionatului Național de Raliuri.

Forme de turism practicabile: turismul montan, în Munții Poiana Ruscă; turismul cultural și religios, turism sportiv este reprezentat de pescuitul sportiv și vânătoarea, lacul de acumulare și râul de munte Gladna, pădurile bogate în specii de interes cinegetic se constituie într-o ofertă bogată; turismul activ, cicloturism, dezvoltat în ultimii ani, un moment important în această evoluție fiind reprezentat de marcarea Traseului de cicloturism din jurul lacului Surduc.

Promovarea localității se realizează prin intermediul rețelelor de socializare [www.facebook.com /p/Centrul-de-Informare-Turistica-Firdea](https://www.facebook.com/Centrul-de-Informare-Turistica-Firdea), care oferă informații despre resursele naturale și antropice ale zonei, dar și despre locurile de agrement din localitate, precum și evenimente, programe turistice.

Documentația transmisă de Consiliul Local al comunei Fârdea este în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr.852/2008 pentru aprobarea normelor și criteriilor de atestare a stațiunilor turistice, cu completările și modificările ulterioare și a fost aprobată prin Hotărârea Consiliului Local al Comunei Fârdea, județul Timiș, nr. 5/26.01.2023.

Localitatea Fârdea îndeplinește criteriile minime obligatorii pentru atestarea stațiunilor turistice de interes național și întrunește un punctaj de 135 puncte la criteriile suplimentare, față de de minimul de 90 de puncte necesare pentru atestarea ca stațiune turistică de interes local.

13. Comuna Murighiol, Județul Tulcea

Comuna Murighiol este situată în partea estică a județului Tulcea, la 45 km de municipiul Tulcea pe șosea și 53 km pe apă și este alcătuită din 7 sate: Murighiol reședință de comună, Plopu, Sarinasuf, Colina, Dunavățul de Sus, Dunavățul de Jos și Uzlina, sate componente.

Suprafata comunei este de 84046 ha, din care intravilan 792 ha și restul de 83254 ha este extravilan, majoritatea acoperind zone vaste din Delta Dunării.

Se învecinează cu următoarele localități: Mahmudia, Beștepe, Crișan, Valea Nucarilor, Sarichioi, Jurilovca și Sf. Gheorghe.

Numele localității își are origine în cuvintele de origine turcă moru sau mori (albastru) și ghiol (lac).

Prima atestare documentară a localității, cu numele de Mor-Kasim, apare în registrele turcești de la începutul secolului al XVI-lea. Localitatea a fost fondată de tătarii veniți din Crimeea, ei au găsit aici pământ bun de cultură și de pășunat, fără a plăti dări către statul otoman. În urma războiului din 1877-1878 cea mai mare parte din populația mahomedana s-a retras, iar așezarea a fost ocupată de rușii-lipoveni din comunele învecinate, Caraorman și Uzlina, a căror ocupație principală este pescuitul.

Principalele ocupații care se practică în comuna Murighiol sunt: agricultura, creșterea animalelor, pescuitul și agroturismul. Zona constituie un punct de atracție al turiștilor în special pentru cadrul natural deosebit, dar și pentru obiectivele istorice și culturale care se găsesc pe teritoriul acestei comune.

Comuna Murighiol este situată între țărmul de est al lacului Razim și malul drept al brațului Sfântu Gheorghe, la limita de est a Dealurilor Tulcei, în sud-vestul Deltei Dunării, pe canalele Lipovenilor, Dunavăț.

Cetatea Halmyris este cel mai important obiectiv istoric, situată pe un promontoriu stâncos, la 2,5 km est de Murighiol, pe malul drept al brațului Sfântu Gheorghe. Cetatea antică grecească, romană apoi bizantină Halmyris (secolele I-VII e.n.) a fost port la brațul Sf. Gheorghe al Deltei Dunării. Încă, din secolul al III-lea p.Hr, Halmyris este considerat unul dintre cele mai importante centre ale creștinismului, din timpul împăratului Diocletian. În 2001, sub altarul bazilicii episcopale (construite în timpul împăratului Constantin cel Mare) au fost găsite osemintele martirilor Epictet și Astion, ocrotite într-o criptă. Astăzi, în ruinele cetății, turiștii pot vedea, parțial restaurate, poarta de nord, poarta de vest, clădirea comandantului și marea bazilică martirică.

Muzeul Cetății Halmyris păstrează vestigii găsite în fortăreață. În Muzeul de la Cetatea Halmyris pot fi văzute o parte din amforele și ulcelele mici în care erau păstrate în antichitate, uleiuri și vinuri. La intrarea în muzeu sunt expuse și câteva pietre funerare. Una dintre ele aparține lui Marcus Ulpius Marcellinus, care și-a realizat monumentul funerar înainte de a muri.

Muzeul sau Expoziția de artă populară “*Casa Satului*” amplasată în clădirea Școlii vechi din Dunavățul de Sus unde se găsesc obiecte reprezentative pentru arta populară ce au aparținut locuitorilor din comună (români, ucraineni, turci, tătari).

Situl arheologic “*Cetatea Zaporojeni*” se află la 5 km V de marginea Dunavățului de Jos, pe malul Lacului Razelm, datează din sec IV-VI p.Chr., Epoca Romano-bizantină.

Teritoriul comunei face parte din Rezervația Biosferei Delta Dunării (RBDD), una din cele mai întinse zone umede din Europa. Zona Sărăturile – Murighiol este o rezervație ornitologică, componentă a Rezervației Biosferei Delta Dunării, cu o suprafață de 87 ha, care asigură condiții bune de cuibărit pentru peste 200 de specii de păsări, dintre care unele sunt declarate monumete ale naturii, de exemplu piciorongul și ciocântorsul. Acest areal a fost declarat zonă cu regim de protecție integrală pentru asigurarea protecției coloniei mixte de păsări.

Aria protejată „*Lacul Beibugeac*” este locul ideal pentru cei care vor să admire diferite specii de păsări;

Plaja sălbatică Perișor este situată la confluența Deltei Dunării cu Marea Neagră, la 30 de kilometri de localitatea Dunavățul de Jos și la 25 de kilometri de Gura Portiței.

Documentația transmisă de Consiliul Local al comunei Murighiol este în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr.852/2008 pentru aprobarea normelor și criteriilor de atestare a stațiunilor turistice, cu completările și modificările ulterioare și a fost aprobată prin Hotărârea Consilului Local al Comunei Murighiol, județul Tulcea, nr. 88 din. 28.10.2022.

Comuna Murighiol îndeplinește criteriile minime obligatorii pentru atestarea stațiunilor turistice de interes local și întrunește un punctaj de 125 puncte la criteriile suplimentare, față de de minimul de 90 de puncte necesare pentru atestarea ca stațiune turistică de interes local.

14. Zona turistică a comunei Costești, Județul Vâlcea

Comuna Costești este situată în Nord-Vestul județului Vâlcea, într-o zonă depresionară, mărginită de râul Bistrița și râul Costești, la poalele Munților Căpățâni. Comuna este compusă din patru sate: Costești, Văratnici, Bistrița și Pietreni.

Teritoriul administrativ al comunei Costești se învecinează cu cinci localități, la nord, în zona montană - comuna Malaia, la nord-est și est - comuna Bărbățești, la sud-est - comuna Pietrari, la sud, sud-vest și vest - comuna Tomșani și la vest - orașul Horezu.

Comuna Costești este atestată documentar în 11 octombrie 1512 de un hrisov emis de Neagoe Basarab.

UAT Costești se întinde pe o suprafață de 100,2 km², din care circa 2/3 este zonă montană și 1/3 zonă submontană, reprezentând 1,73% din totalitatea suprafeței județului Vâlcea.

Obiective turistice naturale și antropice

Parcul Național Buila-Vânturarița este o arie protejată de interes național, situată în sudul Munților Căpățâni. Acest parc natural are o suprafață de 4.186 hectare, fiind cel mai mic parc din România. Suprafața Parcului Național Buila Vânturarița, pe teritoriul Comunei Costești este de 2153,5 ha.

Rezervația naturală Muzeul Trovanților este o arie protejată de interes național și care se întinde pe o suprafață de 1,1 ha. Această rezervație reprezintă o colecție impresionantă de formațiuni geologice denumite "*trovanți*", care sunt caracterizate prin formațiuni de rocă calcaroasă înconjurată de pământ și nisip, cu dimensiuni de la câțiva centimetri până la câțiva metri. Rezervația Muzeul Trovanților conține peste 300 de trovanți, unici în Europa.

Complexul carstic Cheile Bistriței, printre cele mai înguste chei în calcare din România, sunt săpate de Pârâul Bistrița în versanții abrupti, calcaroși, ai Masivului Buila – Vânturarița. În pereții aproape verticali ai cheilor există numeroase guri de peșteră formate de-a lungul pârâului Bistrița. Cea mai importantă dintre ele este Peștera Grigore Decapolitul, care este cunoscută și sub numele de Peștera Liliacilor. În această peșteră se află două bisericuțe rupestre. În amonte de Peștera

Lilieciilor se află Peștera Urșilor, în care s-au găsit urme din perioada neolitică și fosile ale urșilor preistorici, vetre de foc conservate așa cum erau ele în timpul culturii Cucuteni.

Patrimoniul cultural al comunei Costești cuprinde o serie de monumente istorice din care amintim: Mănăstirea Bistrița (1494, refăcută în 1847-1856) este unul din monumentele istorice reprezentative ale comunei, așezată la poalele Muntelui Buila. Pictura bisericii este executată în ulei, fiind opera lui Gheorghe Tătărăscu;

Mănăstirea Arnota a fost ctitorită de Matei Basarab între anii 1633-1634 pe temelia unei biserici mai vechi și este situată pe versantul sudic al Muntelui Arnota;

Biserica “*Adormirea Maicii Domnului*” a fost în trecut biserica propriu-zisă a satului Costești și se află în cătunul Grușetu, pe valea Jidovii. Este construită din lemn și tencuită. A fost construită în anul 1801, pe vremea Voievodului Alexandru Moruzzi;

Schitul “*44 de izvoare*” cunoscut și ca Schitul de sub Piatră este situat în satul Pietreni. A fost construit între anii 1700 și 1701. Este amplasat într-un peisaj deosebit, cu multe izvoare. Biserica a fost vizitată de către domnitorii Alexandru Ioan Cuza și Regele Carol I;

Biserica Sfântul Grogore Decapolitul (fostul schit Păpușa) este situată la poalele Muntelui Arnota, pe partea stângă a râului Bistrița. A fost construită în anul 1712;

Biserica de lemn Adormirea Maicii Domnului (Schitul Grămești) este construită în 1664 - 1665;

Biserica “*Intrarea în biserică*” a fost zidită în anul 1750. Se află în cătunul Ciorobești din satul Pietreni;

Fostul stabiliment al băilor din Costești, monument de arhitectură;

Muzeul de arta „*Gheorghe D. Anghel*”, donație a muzeografului Alexandru Balintescu, fiu al satului, funcționează în cadrul Căminului Cultural Constantin Popian, adăpostește colecții de sculptură și pictură modernă.

Caracterul și tradiția acestei zone a orientat locuitorii către meșteșuguri artizanale cu specific românesc, precum țesături executate manual (costume populare, covoare oltenești), cusături, pictură religioasă, olărit, prelucrarea lemnului.

Cadrul natural este favorabil practicării drumeției montane.

Traseele turistice montane omologate sunt:

-Vf. Nedeia - Curmătura Funicel - Vf. Ursu - Curmătura Rodeanu - Vf. Zmeuret;

-Costești - Bistrița - Valea Bistriței - Vf. Cuca - Plaiul Zănoaga - Curmătura Rodeanu -S-na Cocora - Plaiul Cocora – Malaia;

-Mănăstirea Bistrița - Mănăstirea Arnota - Vf. Arnota - Vf. Lespezi - Vf. Govora - Șaua Zmeuret;

-Comuna Bărbătești - Dealul Siliștea - Schitul Pătrunsa - Curmătura Builei - La Troiță - Valea Costești;

-Sat Pietreni- Cheile Costești - Vf. Netedu - Vf. Lespezi - Vf. Govora - Șa Zmeuret;

-Sat Petreni - Valea Pârâului Sec - Poiana de Piatră - Cabana Cheia;

-Valea Bistrița - Valea Târniciorul - Șaua Târnicior - Valea Prislop;

- Mănăstirea Bistrița - Cheile Bistriței - Valea Cuca - Plaiul Zănoaga - Curmătura Rodeanu;

Resurselor turistice de pe teritoriul comunei Costești favorizează practicarea și dezvoltarea unor variate forme de turism: turismul ecumenic, turismul cultural, turismul științific, speoturism, turismul recreativ și de agrement, turism de aventură, turismul de vânatoare și pescuit, agroturismul.

Documentația transmisă de Consiliul Local al Comunei Costești este în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr.852/2008 pentru aprobarea normelor și criteriilor de atestare

a stațiunilor turistice, cu completările și modificările ulterioare și a fost aprobată prin Hotărârea Consiliului Local al Comunei Costești, județul Vâlcea, nr. 22 din 11.05.2023.

Comuna Costești îndeplinește criteriile minime obligatorii pentru atestarea stațiunilor turistice de interes local și întrunește un punctaj de 170 puncte la criteriile suplimentare, față de minimul de 90 de puncte necesare pentru atestarea ca stațiune turistică de interes local.

15. Comuna Urechești, județul Vrancea

Comuna Urechești se află în partea de sud a județului Vrancea, într-o zonă de câmpie, pe malul stâng al râului Oreavu, în partea de sud a județului Vrancea, la 18 km. de municipiul Focșani. Are în componență un singur sat - localitatea Urechești (sat reședință de comună).

Vecinii sunt: la nord - comuna Cotești, de care este despărțită de pârâul Cârcei; la sud - comuna Popești; la est - comuna Slobozia Ciorăști și Gugești; la vest - comuna Gura Calîței și Poiana Cristii, de care este despărțită de Dealul Măgura (670 m).

Față de Râmnicu Sărat, comuna se află la o distanță de 28 km iar față de capital țării, București, este o distanță de 177 km.

Comuna este traversată prin extremitatea ei estică de șoseaua națională DN2, care leagă Focșaniul de Buzău. La Urechești, din acest drum se ramifică șoseaua județeană DJ 205B, care o leagă de următoarele localități: Alexandru Vlahuță (E85), - Gugești - Urechești - Budești - Cotești - Blidari - Bonțești — Dălhăuți - Faraoanele - Râmnicianca - Beciu - Cârligele, Vârteșcoiu - Odobești - Jariștea - Bolotești - Tifești - Satu Nou - (DJ 2F). Lungimea totală a drumului este de 50,600 km. Existența primelor așezări în județul Vrancea este dovedită prin prezența resurselor materiale ale paleoliticului și neoliticului timpuriu, fapt dovedit în urma săpăturilor efectuate pe teritoriul comunei Urechești, în Stațiunea arheologică Palanca, punctul Titila- Căța.

Satul Urechești are vechime istorică mare, fiind atestat documentar în preajma anului 1500. Cel mai vechi document care pomenește numele satului Urechești este Hrisovul de danie din anul 1471. În 1664, Urechești apare în actele oficiale ale vremii, cunoscut ca ținut aparținând familiei moșnene Ureche. Primul document care menționează numele familiei Ureche este din anul 1614. La reorganizarea administrativă din 1968, comuna Urechești a trecut la județul Vrancea și i s- au arondat și satele comunei desființate Popești, în vreme ce satele Palanca și Toharca (ultimul apărut între timp) au fost desființate și comasate cu satul Urechești. Comuna Popești s-a separat din nou în 2003.

Valorile de patrimoniu natural și cultural oferă o oportunitate de dezvoltare socioeconomică a așezărilor umane prin valorificarea potențialului turistic pe care îl constituie. Importanța acestora ca rezervă și alternativă de dezvoltare a determinat conștientizarea necesității unei amenajări responsabile a teritoriului care să aibă în vedere reabilitarea, conservarea, protejarea și punerea în valoare corespunzătoare a patrimoniului natural și cultural. În acest sens, a apărut necesitatea protejării unor zone ca teritorii valoroase din punctul de vedere al importanței și complexității valorilor naturale și culturale cuprinse. Ariile protejate reprezintă cea mai viabilă strategie de conservare și utilizare durabilă a valorilor de patrimoniu natural. Una dintre acestea este situl SPA RO1866821 Subcarpații Vrancei /Poiana Cristei; Cârligele; Cotești; Gura Calîței; Urechești; Bordesti; Dumitrești; Tâmboești; Slobozia Bradului; Chiojdeni. Prezervând un habitat natural bine conservat, zona este propice unei faune diverse și atractive pentru iubitorii de păsări sălbatice. Comuna este inclusă în grupa podgoriilor cuprinse între Valea Milcovului și Valea Râmnicului-Sărat.

Viile ocupă 25,56% din total administrativ, livezile 1,17%, pășunile 3,78%. Producțiile variază în funcție de factorii meteorologici ai anului respectiv.

Formele de turism ce pot fi practicate în acest areal sunt: turismul de tranzit, turismul itinerant cu valențe culturale și turismul uval (viticol).

Turismul uval este o formă de turism mai puțin practică în România și cu atât mai reprezentativă pentru zona Vrancei. Cura de struguri, degustări de vin, participarea la diferite manifestări legate de activitatea viticolă sunt oferte atractive, atât de cunoscătorii din domeniu, cât și pentru cei neinițiați. Se poate asocia cu alte programe turistice, în primul rând cu gastro-turismul. Pentru acest tip de ecoturism, totul evoluează în jurul mâncării. Preparate delicioase plus vin. Împerecherea dintre vin și mâncare se întâmplă în același timp, în același loc, indiferent de zona geografică în care se află.

Vinul și vinificația au o istorie lungă, profund conectată atât cu tradiția locurilor în care se cultivă viță de vie, cât și cu oamenii implicați în producția sa. Vizitarea unei crame în prezența unui personal calificat presupune prezentarea procesului tehnologic, degustare de 3 - 10 vinuri însoțite de neutralizatori (pâine, brânză etc.) și apă, plimbare în vie (la cerere, dacă starea vremii este favorabilă). O vizită la cramă durează aproximativ două ore. Se pot oferi prânz sau cină la cramă. Pe teritoriul comunei Urechești există două obiective incluse în lista monumentelor istorice de interes local. Unul este cel aflat la vest de fostul sat Palanca, sit ce cuprinde urmele unor așezări din neolitic (cultura Cucuteni, faza A), Epoca Bronzului, și perioada Latene (cultura geto-dacă). Cercetările arheologice de la Palanca-Urechești au fost efectuate între anii 1978-1980 de Victor Bobi în punctul "*Titir*" unde au fost identificate trei niveluri de locuri. Primul aparține epocii neolitice cu aspect Aldeni II, al doilea epocii bronzului - cultura Monteoru și ultimul nivel geto-dacic.

În Punctul "*Văduva*", în apropierea podului de peste râul Oreavu, se află un bot de deal, paralel cu șoseaua națională Popești-Focșani. În ruptura malului din partea opusă șoselei, au apărut mai multe vase lucrate la roată, de culoare cenușie (sec. II - III e.n.), în care se găseau oase calcinate. De asemenea, tot aici a fost descoperită și o amforă romană. Două dintre aceste urne și amfora au intrat în colecțiile Complexului muzeal Vrancea. Tot în acest punct, dar în partea dreaptă a șoselei, au fost descoperite și numeroase fragmente ceramice ce aparțin sec. IV e.n. Materialul ceramic se compune din două categorii. Primul este lucrat cu mâna din pastă brun-roșcată. Celălalt este lucrat la roată din pastă fină, culoare-cenușie și roșie. După materialul arheologic identificat, putem preciza că în acest punct se află o necropolă carpică pe terasa superioară iar, în dreapta șoselei, două așezări, una carpică și una de tip Sântana. Punctul "*Cărămidărie*", este situat la cca. 500 m de punctul Titir, unde au fost efectuate săpături arheologice. Aici au fost identificate trei locuințe bordei, cu ocazia prăbușirii malului de unde locuitorii luau lut. Dintre locuințe s-a putut surprinde profilul uneia. Inventarul celor trei locuințe, ce a mai fost salvat, se compune din cuptoare cu pietrar, din care unul asemănător celor de la Budureasca-Ploiești, o rîșniță circulară și câteva obiecte din fier. Ceramica lucrată cu mâna și la roată prezintă analogii pentru secolele VI-VII e.n. (Cercetare V. Bobi - 1978-1979 - Muzeul județean Vrancea).

Toate aceste dovezi, arată continuitatea și creația populației autohtone, perpetuarea unor elemente dacice, în special în păstrarea formelor de vase, atât cele lucrate cu mâna cât și la roată. Decorul este realizat din incizii vălurite sau drepte, dispus pe umărul vaselor. Uneltele care arată practicarea unor ocupații, meșteșuguri - rîșnițe, unelte din fier etc., apoi numeroasele elemente de

factură sau de influență bizantină, ceramică, podoabe, însemne creștine, tipare de piatră pentru turnat podoabe, monede etc. dovedesc conținutul culturii materiale autohtone din această epocă. Celălalt obiectiv, clasificat ca monument de arhitectură, este Mănăstirea Vărzărești, obiectiv ce cuprinde două biserici „*Adormirea Maicii Domnului*” (1644) și „*Sfântul Gheorghe*” (1898). Mănăstirea Vărzărești, este situată la 5 km. de centrul localității Urechești, fiind adânc ascunsă în pădure.

Această mănăstire a fost zidită în urma încheierii unei înțelegeri de pace, între domnitorul Vasile Lupu al Moldovei și Matei Basarab al Țării Românești care, după mai multe conflicte armate și politice, au hotărât să pună capăt neînțelegerilor, marcând acest lucru prin înălțarea câte unei mănăstiri. La sfârșitul secolului al XIX-lea, a fost zidită cea de a doua biserică închinată ocrotirii Sfântului Mare Mucenic Gheorghe. La mică distanță de mănăstire, săpată în coasta unui deal împădurit, se află o peșteră pusă în legătură cu Sfânta Cuvioasa Teodora de la Sihla, care, potrivit tradiției locului, și-ar fi început viața pustnicească în Mănăstirea Vărzărești, în jurul anului 1700. Recent, în anul 2008, în peșteră a fost amenajat un paraclis închinat Cuvioasei Teodora.

În zona comunei Urechești tradiția populară s-a păstrat, în primul rând, prin transmiterea orală a numeroase povești, legende și basme. Se mai păstrează în rândul unor bătrâni anumite elemente legate de știința populară sau practicarea medicinei populare precum și obiceiuri legate de sărbătorile de iarnă și Anul Nou.

Documentația transmisă de Consiliul Local al comunei Urechești este în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr.852/2008 pentru aprobarea normelor și criteriilor de atestare a stațiunilor turistice, cu completările și modificările ulterioare și a fost aprobată prin Hotărârea Consiliului Local al Comunei Urechești, județul Vrancea, nr. 24/07.05.2021.

Localitatea Urechești îndeplinește criteriile minime obligatorii pentru atestarea stațiunilor turistice de interes național și întrunește un punctaj de 90 puncte la criteriile suplimentare, față de de minimul de 90 de puncte necesare pentru atestarea ca stațiune turistică de interes local.

Prin prezentul act normativ se actualizează normele și criteriile de atestare a stațiunilor turistice, potrivit prevederilor art. 9 din Ordonanța Guvernului nr.58/1998 privind organizarea și desfășurarea activității de turism în România, pentru o mai bună dezvoltare a zonelor turistice.

Având în vedere faptul că actul normativ în vigoare nu mai corespunde cu situația actuală se impune actualizarea acestuia.

Prevederile actuale ale Hotărârii de Guvern nr. 852/2008 pentru aprobarea normelor și criteriilor de atestare a stațiunilor turistice necesită îmbunătățiri cu privire la dezvoltarea zonelor turistice și o mai bună valorificare a patrimoniului turistic de pe raza localităților care sunt declarate stațiuni turistice.

Pentru a răspunde acestei situații s-a constatat necesitatea existenței unei strategii de dezvoltare turistică a stațiunilor turistice, precum și completarea criteriilor obligatorii de atestare a acestora. Experiența verificării îndeplinirii criteriilor legale, inclusiv a vizitelor la fața locului, atât în vederea atestării cât și a respectării criteriilor minime după obținerea statutului de stațiune turistică, impune modificarea prevederilor prin detalierea procedurii de atestare a unei localități ca stațiune de interes local/ național și impunerea de măsuri coercitive, la momentul actual existând doar retragerea statutului de stațiune, fără o măsură intermediară de remediere a deficiențelor întâlnite.

Având în vedere tendințele actuale de digitalizare se constată lipsa unei prevederi în acest sens, pentru depunerea inclusiv electronică a documentației în vederea atestării, precum și lipsa coordonatelor GPS/stereo 70 ale perimetrului stațiunii turistice.

Se impune înlocuirea în cuprinsul hotărârii a sintagmei ”*Ministerul pentru Întreprinderi Mici și Mijlocii, Comerț, Turism și Profesii Liberale*” cu sintagma ”*autoritatea publică centrală responsabilă în domeniul turismului*” având în vedere dese schimbări la nivelul organizării administrației publice centrale.

2.3 Schimbări preconizate

1. Se aprobă atestarea ca stațiune turistică de interes național a Zonei turistice a municipiului Baia Mare, județul Maramureș;

2. Se aprobă atestarea ca stațiuni turistice de interes local a următoarelor localități sau părți din localități:

- a) comuna Lerești, județul Argeș
- b) Zona turistică Vârtop-Nucet, județul Bihor
- c) comuna Sâncraiu, județul Cluj
- d) comuna Sita Buzăului, județul Covasna
- e) Zona turistică a orașului Vlăhița, județul Harghita
- f) Zona turistică Cincis-Cerna, comuna Teliucu Inferior, județul Hunedoara
- g) comuna Râu de Mori, județul Hunedoara
- h) Zona turistică a comunei Șișești, județul Maramureș
- i) comuna Ieud, județul Maramureș
- j) orașul Broșteni, Județul Suceava
- k) comuna Fârdea, județul Timiș
- l) comuna Murighiol, județul Tulcea
- m) Zona turistică a comunei Costești, Județul Vâlcea
- n) comuna Urechești, județul Vrancea

Acest proiect de act normativ propune înlocuirea Anexei nr. 5 ”*Lista localităților atestate ca stațiuni turistice de interes național, respectiv local*” din Hotărârea Guvernului nr. 852/2008 pentru aprobarea normelor și criteriilor de atestare a stațiunilor turistice, cu completările ulterioare, cu o nouă anexă cuprinzând lista actualizată a localităților atestate ca stațiuni turistice de interes național respectiv local, în urma solicitării și a îndeplinirii de către acestea a criteriilor legale.

3. Totodată, prin prezentul act normativ se actualizează normele și criteriile de atestare a stațiunilor turistice, potrivit prevederilor art. 9 din Ordonanța Guvernului nr.58/1998 privind organizarea și desfășurarea activității de turism în România, pentru o mai bună dezvoltare a zonelor turistice și creșterea calității serviciilor oferite. Astfel, se propun următoarele modificări:

a. Documentația pentru atestarea unei stațiuni va conține și strategia de dezvoltare turistică a viitoarei stațiuni, dovada publicării în Observatorul Teritorial Național gestionat de autoritatea administrației publice centrale responsabilă cu domeniul urbanismului, a documentației de urbanism aflate în perioada de valabilitate, respectiv planul urbanistic general și/sau, după caz, planul urbanistic zonal, în cadrul cărora perimetrul viitoarei stațiuni turistice va fi delimitat pe planșa de încadrare și pe planșa de reglementare a Planului Urbanistic General, respectiv Planului Urbanistic Zonal, după caz, precum și un raport detaliat elaborat de către autoritatea competentă pentru protecția mediului, cu privire la situarea localității într-un cadru natural, fără factori poluanți;

b. Toate stațiunile atestate până la aprobarea prezentului act normativ vor avea obligația ca într-o perioadă de trei ani să transmită o documentație în vederea reevaluării statutelor acordate care va consta din următoarele documente: strategie de dezvoltare turistică a stațiunii, dovada publicării în Observatorul Teritorial Național gestionat de autoritatea administrației publice centrale responsabilă cu domeniul urbanismului, a documentației de urbanism aflate în perioada de valabilitate, respectiv planul urbanistic general și/sau, după caz, planul urbanistic zonal, în cadrul cărora perimetrul stațiunii turistice va fi delimitat pe planșa de încadrare și pe planșa de reglementare a Planului Urbanistic General, respectiv Planului Urbanistic Zonal, după caz, și Anexa 1 privind criteriile obligatorii de atestare a stațiunilor turistice;

c. Detalierea procedurii de atestare a unei localități ca stațiune de interes local/ național, astfel documentația pentru atestarea stațiunii turistice se va depune, inclusiv prin mijloace electronice, la autoritatea publică centrală responsabilă în domeniul turismului, care, în termen de 90 de zile de la verificarea la fața locului, întocmește proiectul de hotărâre a Guvernului pentru atestarea stațiunii turistice;

d. Criteriile obligatorii de atestare a stațiunilor turistice se completează prin introducerea de noi criterii referitoare la îmbunătățirea utilităților urban-edilitare (amenajări de parcări publice, grupuri sanitare ecologice, perdele verzi, etc) și îmbunătățirea calitatea serviciilor prestate în stațiunile turistice. Se adaugă structuri de primire turistice cu funcțiuni de alimentației publice în procent de 10% din numărul minim al spațiilor de cazare prevăzut pentru stațiunile de interes național/local și crește procentul cu 10% al locurilor din structurilor de primire turistice cu funcțiuni de cazare clasificate la categoria 3-5 stele/margarete;

e. Au fost completate criteriile suplimentare pentru atestarea stațiunilor cu:

- destinațiile ecoturistice și rute culturale, încurajând astfel crearea unor astfel de destinații și promovarea acestora;
- organizații de management a destinațiilor;
- puncte gastronomice locale.

f. Se adaugă măsuri coercitive, în scopul ridicării nivelului de conștientizare al administrațiilor publice asupra respectării obligațiilor ce le revin. În funcție de gravitatea contravențiilor este necesar un astfel de instrument pentru a menține calitatea serviciilor oferite turiștilor în stațiune.

2.4 Alte informații *) Nu au fost identificate

Secțiunea a 3-a: Impactul socioeconomic **)

3.1 Descrierea generală a beneficiilor și costurilor estimate ca urmare a intrării în vigoare a actului normativ – Proiectul de act normativ nu se referă la acest subiect.

3.2 Impactul social

Activitatea turistică este un proces deosebit de important în viața socială și a apărut ca manifestare a nevoii umane de cunoaștere, de relaxare, de socializare și deconectare de la ritmul de lucru cotidian astfel încât efectele pe termen lung au fost considerate un factor catalizator al societății. Această inițiativă va avea un impact pozitiv din punct de vedere socioeconomic ca urmare a dezvoltării zonelor turistice conform unei strategii, care vor dezvolta un turism de calitate, durabil. Indirect va duce la dezvoltarea localităților, prin dezvoltarea utilităților urban-edilitare, în concordanță cu noile solicitări ale pieței turistice (piste biciclete, mobilier urban sau stradal, amenajări și dotări pentru agrement, etc), dezvoltarea infrastructurii de susținere a activităților turistice, îmbunătățirea atractivității acestor zone, dezvoltarea mediului de afaceri în domeniul turismului, concomitent cu creșterea competitivității acestora precum și crearea de noi locuri de muncă.

Totodată, va contribui la prezervarea și promovarea culturii și tradițiilor locale și a ecosistemelor regionale și naționale.

3.3 Impactul asupra drepturilor și libertăților fundamentale ale omului – Proiectul de act normativ nu se referă la acest subiect.

3.4 Impactul macroeconomic

Pe termen mediu și lung, actul normativ va crea un impact pozitiv în sensul că localitățile atestate vor putea fi promovate ca stațiuni turistice de interes național, respectiv local, și vor avea șanse mai mari în atragerea de finanțări nerambursabile, în condițiile în care unele programe de finanțare impun existența atestării ca stațiune turistică. Având în vedere efectul multiplicator al turismului în sectoarele economice conexe, precum transporturile, construcțiile, agricultura, artizanatul și comerțul cu amănuntul, realizarea unor proiecte de dezvoltare a turismului în localitățile atestate ca stațiuni turistice vor genera un impact benefic pentru dezvoltarea economică și creșterea calității vieții pentru rezidenții acestor zone.

3.4.1 Impactul asupra economiei și asupra principalilor indicatori macroeconomici

Pe termen mediu și lung impactul pozitiv este determinat de creșterea următorilor indicatori:

- Creșterea PIB generat de activitatea de turism;
- Creșterea ponderii populației ocupate în turism;

3.4.2 Impactul asupra mediului concurențial și domeniul ajutoarelor de stat – Prezentul act normativ nu se referă la acest subiect.

3.5 Impactul asupra mediului de afaceri

Impactul pozitiv este determinat de creșterea circulației turistice și totodată a cifrei de afaceri a investitorilor din domeniul turismului și a domeniilor conexe.

3.6 Impactul asupra mediului înconjurător

Atestarea unei stațiuni se va face în conformitate cu obiectivele de dezvoltare durabilă și de protecția mediului. Scopul modificărilor este de a conserva resursele naturale și culturale locale.

3.7 Evaluarea costurilor și beneficiilor din perspectiva inovării și digitalizării

Nu au fost identificate.

3.8 Evaluarea costurilor și beneficiilor din perspectiva dezvoltării durabile

Nu au fost identificate.

3.9 Alte informații - Nu au fost identificate.

Secțiunea a 4-a

Impactul financiar asupra bugetului general consolidat atât pe termen scurt, pentru anul curent, cât și pe termen lung (pe 5 ani), inclusiv informații cu privire la cheltuieli și venituri.*)**

- în mii lei (RON) -

Indicatori	Anul curent	Următorii patru ani				Media pe cinci ani
		3	4	5	6	
1	2	3	4	5	6	7
4.1 Modificări ale veniturilor bugetare, plus/minus, din care:						Actul normativ nu se referă la acest subiect.
a) buget de stat, din acesta:						
i. impozit pe profit						
ii. impozit pe venit						
b) bugete locale						
i. impozit pe profit						
c) bugetul asigurărilor sociale de stat:						
i. contribuții de asigurări						
d) alte tipuri de venituri						

(se va menționa natura acestora)						
4.2 Modificări ale cheltuielilor bugetare, plus/minus, din care:						Actul normativ nu se referă la acest subiect.
a) buget de stat, din acesta: i. cheltuieli de personal ii. bunuri și servicii						
b) bugete locale: i. cheltuieli de personal ii. bunuri și servicii						
c) bugetul asigurărilor sociale de stat: i. cheltuieli de personal ii. bunuri și servicii						
d) alte tipuri de cheltuieli (se va menționa natura acestora)						
4.3 Impact financiar, plus/minus, din care: a) buget de stat						Actul normativ nu se referă la acest subiect.
4.3 Impact financiar, plus/minus, din care: a) buget de stat						Actul normativ nu se referă la acest subiect.
b) bugete locale						
4.4 Propuneri pentru acoperirea creșterii cheltuielilor bugetare						Actul normativ nu se referă la acest subiect.
4.5 Propuneri pentru a compensa reducerea veniturilor bugetare						Actul normativ nu se referă la acest subiect.
4.6 Calcule detaliate privind fundamentarea modificărilor veniturilor și/sau cheltuielilor bugetare						Actul normativ nu se referă la acest subiect.
4.7 Prezentarea, în cazul proiectelor de acte normative a căror adoptare atrage majorarea cheltuielilor bugetare, a următoarelor documente: a) fișa financiară prevăzută la art.15 din Legea nr. 500/2002 privind finanțele publice, cu modificările și completările ulterioare, însoțită de ipotezele și metodologia de calcul utilizată; b) declarație conform căreia majorarea de cheltuială respectivă este compatibilă cu obiectivele și prioritățile strategice specificate în strategia fiscal-bugetară, cu legea bugetară anuală și cu plafoanele de cheltuieli prezentate în strategia fiscal-bugetară.						
4.8 Alte informații - Nu au fost identificate						
Secțiunea a 5-a: Efectele proiectului de act normativ asupra legislației în vigoare						
5.1 Măsurile normative necesare pentru aplicarea prevederilor proiectului de act normativ Actul normativ nu se referă la acest subiect.						
5.2 Impactul asupra legislației în domeniul achizițiilor publice - Actul normativ nu se referă la acest subiect.						

5.3 Conformitatea proiectului de act normativ cu legislația UE (în cazul proiectelor ce transpun sau asigură aplicarea unor prevederi de drept UE) - Actul normativ nu se referă la acest subiect.
5.3.1 Măsurile normative necesare transpunerii directivelor UE - Actul normativ nu se referă la acest subiect.
5.3.2 Măsurile normative necesare aplicării actelor legislative UE - Actul normativ nu se referă la acest subiect.
5.4 Hotărâri ale Curții de Justiție a Uniunii Europene - Actul normativ nu se referă la acest subiect.
5.5 Alte acte normative și/sau documente internaționale din care decurg angajamente asumate - Actul normativ nu se referă la acest subiect.
5.6. Alte informații - Nu au fost identificate
Secțiunea a 6-a: Consultările efectuate în vederea elaborării proiectului de act normativ
6.1 Informații privind neaplicarea procedurii de participare la elaborarea actelor normative -Actul normativ nu se referă la acest subiect.
6.2 Informații privind procesul de consultare cu organizații neguvernamentale, institute de cercetare și alte organisme implicate – Actul normativ nu se referă la acest subiect.
6.3 Informații despre consultările organizate cu autoritățile administrației publice locale Au fost consultate structurile asociative ale autorităților administrației publice locale conform Hotărârii Guvernului nr. 635/2022.
6.4 Informații privind puncte de vedere/opinii emise de organisme consultative constituite prin acte normative - Actul normativ nu se referă la acest subiect.
6.5 Informații privind avizarea de către: a)Consiliul Legislativ - <i>Proiectul de act normativ necesită avizul Consiliului Legislativ.</i> b)Consiliul Suprem de Apărare a Țării - Nu este cazul. c)Consiliul Economic și Social - Nu este cazul. d)Consiliul Concurenței - Nu este cazul. e)Curtea de Conturi - Nu este cazul.
6.6 Alte informații - Nu au fost identificate.
Secțiunea a 7-a: Activități de informare publică privind elaborarea și implementarea proiectului de act normativ
7.1 Informarea societății civile cu privire la elaborarea proiectului de act normativ - La elaborarea proiectului de act normativ a fost îndeplinită procedura transparenței decizionale conform prevederilor Legii nr. 52/2003 privind transparența decizională în administrația publică.
7.2 Informarea societății civile cu privire la eventualul impact asupra mediului în urma implementării proiectului de act normativ, precum și efectele asupra sănătății și securității cetățenilor sau diversității biologice - Actul normativ nu se referă la acest subiect.
7.2 Alte informații - Nu au fost identificate.
Secțiunea a 8-a: Măsurile privind implementarea, monitorizarea și evaluarea proiectului de act normativ
8.1 Măsurile de punere în aplicare a proiectului de act normativ Consiliile locale ale localităților atestate ca stațiuni turistice.
8.2 Alte informații - Nu au fost identificate.

Față de cele prezentate, a fost promovată prezenta *Hotărâre pentru aprobarea atestării unor localități sau părți din localități ca stațiuni turistice de interes local, precum și modificarea și completarea Hotărârii Guvernului nr. 852/2008 pentru aprobarea normelor și criteriilor de atestare a stațiunilor turistice.*

Ministrul Economiei, Antreprenoriatului și Turismului

Ștefan-Radu OPREA

Avizăm favorabil:

VICEPRIM-MINISTRU

Marian NEACȘU

Ministrul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației

Adrian-Ioan VEȘTEA

Ministrul Justiției

Alina-Ștefania GORGHIU